

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA ZDRAVOTNICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Veronika Hájková

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií

Vliv směnného provozu na rodinný život porodní asistentky

Veronika Hájková

2020

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Veronika Hájková**
Osobní číslo: **Z16075**
Studijní program: **B5349 Porodní asistence**
Studijní obor: **Porodní asistentka**
Téma práce: **Vliv směnného provozu na rodinný život porodní asistentky**
Zadávací katedra: **Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce**

Zásady pro vypracování

1. Studium literatury, sběr informací a popis současného stavu řešené problematiky.
2. Stanovení cílů a metodiky práce.
3. Příprava a realizace výzkumného šetření dle stanovené metodiky.
4. Analýza a interpretace získaných dat.
5. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah pracovní zprávy: **35 stran**
Rozsah grafických prací: **dle doporučení vedoucího**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.
2. HAMPLOVÁ, Dana. *Rodina a zdraví – jejich vzájemné souvislosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2014. ISBN 978-80-7419-169-5.
3. HAŠKOVÁ, Hana. *Vlastní cestou?: životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2014. ISBN 978-80-7419-178-7.
4. MAŘÍKOVÁ, Hana, Alena KRÍŽKOVÁ a Marta VOHLÍDALOVÁ. *Živitelé a živitelky: reflexe (a) praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-100-8.
5. ŠUBRT, Jiří. *Soudobá sociologie*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2558-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Sabina Dušková**
Katedra porodní asistence a zdravotně sociální práce

Datum zadání bakalářské práce: **27. listopadu 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2020**

L.S.

doc. Ing. Jana Holá, Ph.D.
děkanka

Mgr. Markéta Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 2. března 2020

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 11. 06. 2020

.....

Veronika Hájková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Sabině Duškové za odbornou pomoc a cenné rady, které mi pomohly při zpracování této bakalářské práce. Dále děkuji své rodině za podporu po celou dobu studia.

ANOTACE

Kvůli časové náročnosti práce ve směnném provozu, nemusí být skloubení pracovních a rodinných povinností jednoduchou záležitostí. Tato teoreticko-průzkumná bakalářská práce se zabývá vlivem směnného provozu na rodinný život. První část bakalářské práce je teoretická. Věnuje se vymezení základních pojmů týkajících se práce porodní asistentky, směnného provozu a rodiny. Druhá, průzkumná část práce, se věnuje průzkumu dopadu práce porodní asistentky ve směnném provozu na její partnerské vztahy, vztahy s dětmi a rodinný život.

KLÍČOVÁ SLOVA

Porodní asistentka, směnný provoz, rodina, partnerský život, pracovní stres

TITLE

The impact of working in shifts on family life of midwife

ANNOTATION

Due to the time-consuming shift working, concatenation of work and family responsibilities may not be a simple matter. This theoretical and exploratory work deals with the impact of shift work on family life. The first part of the thesis is theoretical and it defines the basic concepts related to the work of a midwife, shift working and family. The second, practical part of the thesis examines the impact of a midwife's work on her partnerships, relationship with children and family life in general.

KEYWORDS

Midwife, shift work, family, partnership, work stress

OBSAH

Úvod.....	11
Cíl práce.....	13
Teoretická část	14
1 Porodní asistentka	14
1.1 Definice porodní asistentky.....	14
1.2 Práce a uplatnění porodní asistentky.....	14
1.3 Osobnost porodní asistentky	16
2 Směnný provoz	17
2.1 Legislativa práce ve směnném provozu	17
2.2 Vliv směnného provozu na fyzické zdraví.....	17
2.2.1 Biorytmus.....	17
2.2.2 Vliv směnného provozu na spánek	18
2.2.3 Vliv směnného provozu na metabolismus	19
2.2.4 Vliv směnného provozu na kardiovaskulární systém	20
2.3 Vliv směnného provozu na psychické zdraví.....	20
2.3.1 Pracovní stres	20
2.3.2 Syndrom vyhoření.....	20
2.4 Vliv směnného provozu na osobní život.....	21
3 Určité aspekty psychologie a sociologie rodiny	23
3.1 Rodina	23
3.2 Role ženy v dnešní společnosti	24
3.3 Pracovně-rodinný a rodinně-pracovní konflikt	25
3.4 Souvislost zdraví s rodinným životem	26
3.5 Doporučení sladění práce a soukromého života.....	27
Průzkumná část	28
4 Cíle a průzkumné otázky	28

5	Metodika	29
5.1	Charakteristika průzkumného vzorku	30
5.2	Zpracování dat.....	32
6	Analýza a interpretace výsledků	33
7	Diskuse.....	51
8	Závěr	56
9	Použitá literatura	57
10	Přílohy.....	62

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1 Vliv směnného provozu na partnerský život.....	33
Obrázek 2 Hlídaní dětí.....	40
Obrázek 3 Snížení úvazku	41
Tabulka 1 Ovlivnění partnerského života - Pozitiva	34
Tabulka 2 Ovlivnění partnerského života - Negativa	34
Tabulka 3 Aspekty partnerského života.....	36
Tabulka 4 Každodenní aktivity s dětmi	38
Tabulka 5 Snížení úvazku - Výhody.....	42
Tabulka 6 Snížení úvazku - Nevýhody	42
Tabulka 7 Sloužení služeb	43
Tabulka 8 Plánování aktivit	45
Tabulka 9 Eliminace dopadu směn	48
Tabulka 10 Obecná pozitiva směnného provozu	49
Tabulka 11 Obecná negativa směnného provozu	49

SEZNAM ZKRATEK

apod. a podobně

např. například

ÚVOD

Bakalářská práce s názvem „Vliv směnného provozu na rodinný život porodní asistentky“ se zabývá dopadem práce v nepřetržitém provozu na rodinný a partnerský život porodní asistentky.

Pracovní náplň a podmínky práce zdravotnického personálu jsou v současnosti často diskutovaným tématem. Je obecně známo, že české zdravotnictví je na vysoké úrovni, ale v českých nemocnicích chybí zdravotnický personál a disponibilní personál má velké množství přesčasů. I finanční stránka je věcí, za kterou čeští zdravotníci stále bojují. Nouzi o pracovníky mají i gynekologicko-porodnické kliniky, kde většinu práce zastávají porodní asistentky. Profesní dráhu porodní asistentky si ve většině případů volí žena, která má k rodinnému životu velice blízko a péče o ženu těhotnou, rodící, po porodu nebo i o jejího potomka jí dává do života potěšení. Samy ale většinou mají primární odpovědnost za svou vlastní rodinu a péči o děti. Nalezení rovnováhy mezi náročnou prací porodní asistentky ve směnném provozu a rodinným životem se pro řadu žen stává nelehkým úkolem.

V dnešní době existuje celá řada studií zaměřujících se na partnerské vztahy. Tyto studie jsou důležité, neboť za poslední století se razantně změnilo postavení žen a mužů ve společnosti, což s sebou přineslo celou řadu nových skutečností. Je tedy svým způsobem zarážející, že k roku 2017 byl průměrný věk prvorodičky 28,2 let a průměrný věk vstupu do prvního manželství byl o něco vyšší a to 29,8 let (Český statistický úřad, 2019). Ženy se plně zařadily do pracovního procesu a zejména zdravotnictví na těchto ženách dnes stojí. V České republice je obor porodní asistence doménou žen, porodní asistent mužského pohlaví je velká rarita, i když v zahraničí poměrně běžná věc. V koloběhu života se dá počítat s tím, že vystudovaná porodní asistentka, jakožto osoba, která má k těhotenství, dětem a tím pádem i k rodině blízký vztah, si bude chtít dříve či později založit vlastní rodinu. Tato skutečnost ji bohužel na řadu let vykolejí z pracovního života, i když po rodičovské dovolené se do pracovního procesu opět vrátí.

Otázka zvládnutí práce ve směnném provozu na plný úvazek nebo její zkrácení z rodinných důvodů je jeden z předmětů zkoumání této bakalářské práce. V případě zkráceného úvazku je dále nutno počítat s tím, že je na porodním oddělení potřeba více porodních asistentek, aby se doplnil nedostačující počet. Vzhledem k nedostatečnému množství personálu v českém zdravotnictví jsou však stávající porodní asistentky nuceny pracovat přesčasy. Dostáváme se

tak do začarovaného kruhu, kde i porodní asistentky s nižším úvazkem nemají dostatečný čas na výchovu svých vlastních dětí a na svoji vlastní rodinu.

Výstupem průzkumné části je statistické šetření, které popisuje rodinné životy porodních asistentek.

CÍL PRÁCE

Hlavním cílem práce je zjistit vliv práce ve směnném provozu na rodinný život porodní asistentky.

Dílčí cíle práce:

1. Dílčím cílem práce je zjistit vliv práce ve směnném provozu na partnerský život porodní asistentky.
2. Dílčím cílem práce je zjistit vliv práce ve směnném provozu na rodičovské povinnosti porodní asistentky.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část bakalářské práce se zabývá vymezením pojmu porodní asistentka, vlivem směnného provozu na určité aspekty lidského zdraví a charakteristikou problematiky soudobé rodiny.

1 PORODNÍ ASISTENTKA

Porodní asistentka v současné době plní mnoho nezastupitelných funkcí. Je nejen plně kompetentním odborným nelékařským pracovníkem, ale i průvodkyní, pečovatelkou, učitelkou, pomocnicí, rádkyní ve zdraví i při výskytu obtíží v novorozeneckém období, v průběhu pohlavního dospívání, v době těhotenství, porodu, šestinedělí a v neposlední řadě i v čase klimakteria či senia.

1.1 Definice porodní asistentky

Definice porodní asistentky byla vytvořena již roku 1972 dokumentem nazvaný **Definition of the Midwife** (Definice porodní asistentky). Na jejím vytvoření se podílela Světová zdravotnická organizace, Mezinárodní konfederace porodních asistentek a Mezinárodní federace gynekologů a porodníků. Znění bylo v průběhu let několikrát upraveno. Současná definice pochází z roku 2005 (Ministerstvo zdravotnictví České republiky, ©2010).

Definuje porodní asistentku jako osobu s dokončeným potřebným vzděláním v dané zemi, která získala potřebnou kvalifikaci a má povolení vykonávat povolání porodní asistentky s potřebnými znalostmi a dovednostmi. Porodní asistentka je zdravotnický pracovník, který pracuje v plném partnerství s ženami v době před porodem, při porodu i po porodu. Poskytuje podporu, péči a rady jak během těhotenství (formou předporodních příprav), tak v kojeneckém věku dítěte. Provádí preventivní opatření, zjišťuje komplikace u rodičky či plodu. Provádí nezbytná opatření při mimořádných situacích a zprostředkovává přístup k lékařské péči nebo jiné vhodné pomoci. Porodní asistentka zastává důležitou funkci i v rámci rodiny či komunit. Edukuje i v oblasti zdraví, sexuálního či reprodukčního zdraví nebo péče o dítě. Porodní asistentka svoji profesi provádí v domácím prostředí, ambulantních zdravotnických zařízeních, nemocnicích, klinikách, nebo zdravotnických střediscích (Ministerstvo zdravotnictví České republiky, ©2010).

1.2 Práce a uplatnění porodní asistentky

Porodní asistentka je zdravotnický pracovník, který je plně kompetentní poskytovat zdravotní péči ženám během fyziologické gravidity, porodu a šestinedělí. Do kompetencí porodní

asistentky také spadá ošetrovatelská péče o novorozence a ošetrovatelská péče v úseku gynekologie. Kompetence porodní asistentky jsou definovány zákonem č.96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), který je dále rozveden vyhláškou č.391/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků (Vyhláška č. 55/2011 Sb.).

V současné době získává porodní asistentka způsobilost k výkonu svého povolání dle zákona č. 96/2004 Sb. a to absolvováním tříletého bakalářského studia. Dříve své kompetence získávala studiem střední zdravotnické školy v oboru ženská sestra nebo porodní asistentka, pokud bylo studium prvního ročníku zahájeno nejpozději v roce 1996/1997 nebo na vyšší odborné škole v oboru diplomovaná porodní asistentka, pokud absolvovala tříletý studijní obor s nástupem do prvního ročníku nejpozději v roce 2003/2004 (Zákon č. 96/2004 Sb.).

Porodní asistentka se může realizovat v práci ambulantních zdravotnických zařízení při privátní ordinaci lékaře, v centrech pro léčbu sterility nebo jako soukromá porodní asistentka. V rámci zařízení ústavní péče se porodní asistentky uplatňují v gynekologických ambulancích a odděleních, předporodních poradnách, odděleních rizikového a patologického těhotenství, odděleních šestinedělí, na porodních či operačních sálech. Nesmíme zapomenout ani na novorozenecká oddělení (ČKPA, © 2013-2020).

Práce na porodnickém úseku je zaměřena na perinatální, intrapartální a postpartální péči. Péče o rodičku je zde dělena mezi porodní asistentku, lékaře-porodníka a dětskou sestru. Zde se porodní asistentka podílí na vyšetření ženy ve fyziologické graviditě, edukaci a prevenci, sledování stavu plodu a rozpoznávání patologií u matky, plodu či novorozence. Provádí přípravu rodičky k porodu, pečuje o rodičku ve všech dobách porodních, vede fyziologický porod, ošetřuje poporodní poranění, popřípadě asistuje lékaři. Dále zabezpečuje péči o novorozence, první ošetření, popřípadě zahájení neodkladné resuscitace (Slezáková, 2017, s. 12-13).

V rámci zařízení ústavní péče porodní asistentky pracují ve třísměnném nebo dvousměnném provozu pod vedením staničních sester buď skupinovým systémem nebo systémem primárních sester. Ošetrovatelskou péči porodní asistentky poskytují prostřednictvím ošetrovatelského procesu. Kromě základních dovedností musí porodní asistentka ovládat i dovednosti specifické pro gynekologicko-porodnické, popřípadě novorozenecké oddělení. Dále provádí činnosti

diagnostické (odběr materiálu, sledování klinických příznaků, znalost speciálních vyšetření apod.), terapeutické (aplikace léčiv) a preventivní (edukace). Porodní asistentka často pracuje s pacienty, kteří jsou pod velký stresem, ať už z důvodu nemoci (např. onkologicky nemocné pacientky) nebo z důvodu obav rodičky o zdraví své a svého nenarozeného dítěte. Není výjimkou, že pacientky často bývají ovlivněny hormonálními změnami. Všechny tyto faktory přispívají k zvýšené fyzické i psychické náročnosti práce (Slezáková, 2017, s. 12).

1.3 Osobnost porodní asistentky

Povolání porodní asistentky spadá do tzv. pomáhajících profesí. Práce porodní asistentky je velice náročná. Je tedy potřeba, aby zdravotník ovládal jak tvrdé, nebo jinak řečeno praktické dovednosti, a zvládal svoji práci po fyzické stránce, tak aby uměl v praxi použít i tzv. měkké dovednosti, jako například navázat a udržet mezilidské vztahy nebo vytvářet pocit bezpečí (Zacharová, Šimíčková-Čížková, 2011, s. 157).

Veřejností může být porodní asistentka viděna jako osoba, která jen vypomáhá doktorovi. Pokud ale chce porodní asistentka vykonávat svoji profesi podle Mezinárodní definice porodní asistentky, je třeba, aby viděla nejen finanční stránku věci, ale také aby jí její povolání přinášelo radost z dobře vykonané práce. Musí na sobě pracovat, získávat a prohlubovat určité osobnostní rysy (Štomerová, 2010, s. 9).

Empatie je základní vlastností pomáhajících profesí, tudíž i porodní asistentky. Nejlépe by se dala vysvětlit jako přemýšlení o citech druhých nebo vcítění. Jde o dovednost, která nám pomáhá pochopit chování člověka, jeho aktuální pocity, které nám mohou pomoci v ošetrovatelském procesu (Zacharová, Šimíčková-Čížková, 2011, s. 234-238).

Mezi důležité osobnostní rysy dále patří **zodpovědnost**. Porodní asistentka si musí uvědomovat, že je zodpovědná za veškerou péči směrem k pacientům, za veškeré své činy, i za vše, co neudělala. Musí si uvědomovat, že se sama také musí celoživotně vzdělávat, aby mohla poskytnout tu nejlepší péči svým klientkám a utvořit si **vlastní názor a celistvý nezávislý pohled**. V souvislosti s odborným poskytováním zdravotní péče ženám v rámci svých kompetencí smí činit svá rozhodnutí zcela **nezávisle** (Štomerová, 2010, s. 9-13).

2 SMĚNNÝ PROVOZ

Práce ve směnném provozu může být velice náročný proces. V České republice pracuje ve směnném provozu 28,1 % zaměstnaných osob. Z toho bezmála 11 % ve zdravotnictví a sociálních službách. Je všeobecně známá skutečnost, že sladit práci ve směnném provozu s rodinným životem je nelehký úkol. Je třeba, aby byla dodržena platná legislativa, která chrání zaměstnance pracující na směny před negativními dopady, které mohou mít vliv na fyzické či psychické zdraví člověka (Český statistický úřad, 2014).

2.1 Legislativa práce ve směnném provozu

Podmínky práce ve směnném provozu jsou upraveny zákonem č. 262/2016 Sb., Zákon zákoník práce, který mluví o směnném provozu jako o nepřetržitém. Nepřetržitý provoz je definován jako provoz, ve kterém se nepřetržitě pracuje 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Zaměstnanci se střídají ve směnách po sobě následujících 24 hodin. U zaměstnanců pracujících v nepřetržitém provozu je stanovena délka pracovní doby na 37,5 hodiny za týden. Zaměstnavatel je povinen rozvrhnout směny tak, aby měl zaměstnanec minimálně 11 hodin odpočinku mezi dvěma směnami. Tato doba může být zkrácena až na 8 hodin, pokud doba následujícího odpočinku bude prodloužena o zkrácení odpočinku předešlého. Při práci v noci náleží zaměstnanci odměna 20 % hodinové mzdy navíc. Za práci o víkendu (sobota a neděle) náleží zaměstnanci odměna 10 % hodinové mzdy navíc. Za práci ve svátek zaměstnanec obdrží běžnou mzdu a náhradní volno, které je stejně dlouhé, jako doba, kterou ve svátek odpracoval, popřípadě se může zaměstnanec se zaměstnavatelem dohodnout na zvláštním příplatku (Zákon č. 262/2006 Sb.).

2.2 Vliv směnného provozu na fyzické zdraví

2.2.1 Biorytmus

Jednou z hlavních vlastností každé živé substance je, že podléhá pravidelným změnám v závislosti na čase tzv. biorytmům. Doba potřebná k dokončení daného rytmického cyklu se nazývá periody. Periody různých biorytmů se mohou časově odlišovat. Biorytmy můžeme rozlišit z časového hlediska na různé rytmy, k nimž se řadí:

- Cirkadiánní rytmy, které mají cyklus o délce 24 hodin, jako příklad můžeme uvést stálé střídání spánku nebo bdění.
- Ultradiánní rytmy s časovým úsekem kratším než 24 hodin. Jako příklad se dá uvést střídání REM fáze a non-REM fáze spánku.
- Infradiánní rytmy s časovým úsekem delším jak 24 hodin. U člověka se uvádí jako příklad menstruační cyklus.

- Cirkanuální rytmy, které mají délku okolo 1 roku. Projevují se zejména u savců ve formě zimního spánku nebo u ptáků odletem do teplých krajín (Plháková, 2013, s. 15- 16).

2.2.2 Vliv směnného provozu na spánek

Dostatek spánku hraje důležitou roli v životě každého jedince. Nedostatek spánku může vést nejen k vzniku nežádoucích událostí na pracovišti, ale také může mít negativní vliv na zdraví jedince (Veveřková, Kozáková, Dolejší, 2019, s. 296).

Spánek řadíme mezi cirkadiální rytmy. Z velké části je ovlivněn tzv. „spánkovým hormonem“ melatoninem, jehož produkce je vázána na střídání světla a tmy. Přes den je hladina hormonu nízká, jeho syntéza se pomalu zvyšuje za soumraku, nejvíce je produkován v noci mezi půlnocí a 3. hodinou ranní. Ráno jeho syntéza opět klesá. Přestože je reakce na světlo u každého člověka individuální, jeho syntéza je podmíněna geneticky nebo dána okolním prostředím. Obecně platí, že při náhlém světle je produkce melatoninu rychle potlačena (Rácz a spol., 2018, s. 197). Na syntézu melatoninu totiž nemá vliv jen střídání dne a noci, ale také svítící obrazovky počítačů či telefonů, umělé světlo, neony apod. (Plháková, 2013, s. 19-20).

Během spánku rozlišujeme dvě odlišné spánkové fáze. REM fázi provází snížené svalové napětí, kolísání srdeční akce, tělesné teploty a dechové frekvence. Typické jsou časté záškuby celého těla a zrychlení metabolismu. Také v této fázi se lidem zdají sny. Non-REM se vyznačuje stabilitou fyziologických funkcí. Tělesná teplota, akce srdeční i dýchání jsou stabilní. Mediátor je serotonin. Pokud dojde k probuzení během non-REM fáze, probudí se neodpočatý a rozlámaný (Veveřková, Kozáková, Dolejší, 2019, s.268-273).

V souvislosti se směnným provozem může docházet k spánkovým poruchám. Shift-work disorder je anglické označení pro spánkovou poruchu, která se projevuje v době, kdy by měl člověk spát jako nespavost, a naopak - v době, kdy by měl být vzhůru, je únavou. Shift-work disorder zahrnuje spánkové obtíže vzniklé v souvislosti se směnným provozem, které trvají déle než 1 měsíc. Stav se běžně upraví do několika dnů od skončení směnného provozu anebo může přetrvávat v mírných poruchách nadále. Mohou se vyskytnout následné problémy jako porucha pozornosti, náladovost, somatické obtíže nebo zhoršená výkonnost. U zdravotních pracovníků je riziko vzniku těchto obtíží o 40 % vyšší. Jejich spánek je průměrně o 1-4 hodiny kratší. Je zde vyšší riziko hypertenze, kardiopulmonálních chorob, nárůst hmotnosti či sklon k požívání alkoholických nápojů (Pretl, 2014, s. 27).

Terapie léčící poruchy spánku a bdění při směnném provozu je náročná. Je třeba dodržovat základy spánkové hygieny, vytvořit dobré podmínky ke spánku, snížit vystavení se světlu při návratu z noční. S ohledem na vnitřní biologické hodiny je pro naše tělo nejlépe tolerovatelný posun směn ranní – odpolední – noční a také rychlejší střídání typu směn ve dvoudenních intervalech než v týdenních (Pretl, 2014, s. 27).

2.2.3 Vliv směnného provozu na metabolismus

Lidské tělo je přirozeně naprogramované k přijímání a využívání energie ve dne a k odpočinku v noci. Ani gastrointestinální trakt není výjimkou. Práce na směny má na náš metabolismus zásadní vliv. Cirkadiánní rytmus má důležitý vliv na funkci zažívacího traktu. Ovlivňuje střevní peristaltiku, život přirozeně vyskytujících se bakterií, imunologii a produkci enzymů. Změny cirkadiánního rytmu kvůli práci na směny mohou způsobit značné množství zažívacích problémů. Mezi prvotní příznaky řadíme bolest břicha, obštipaci nebo diarrheu. Na funkci zažívacího traktu se významně podílí hormon melatonin. Ten ovlivňuje sekreci žaludečních enzymů, což může mít za následek gastroezofageální reflexní chorobu (GERD) (Konturek, Brzozowski, Konturek, 2011, s. 139-148). Jedná se o stav, kdy se obsah žaludku vrací zpět do lumenu jícnu, čímž dochází k poruše integrity cylindrického epitelu jícnu (Marek, 2010, s. 194).

Nedostatek melatoninu dále zvyšuje riziko peptické ulcerace. Bylo prokázáno, že lidé pracující na směny spadají do skupiny s vyšším rizikem vzniku dvanáctníkového vředu, než je tomu u pracovníků s denním časem. Další částí zažívacího traktu, kterou značně ovlivňuje práce v noci, je tlusté střevo. Je nutné podotknout, že tlusté střevo nejvíce pracuje přes den a v noci je jeho peristaltika minimální. K tomu je nutné dodat, že ačkoliv má na funkci střev značný vliv melatonin, problémy s tlustým střevem nejsou závislé na kvalitě spánku. Změny v cirkadiánním rytmu mohou mít vliv i na ochranné faktory sliznice zažívacího traktu a proliferaci buněk. Práce na směny tedy zvyšuje riziko rakoviny tlustého střeva a rekta (Konturek, Brzozowski, Konturek, 2011, s. 139-148).

Narušení biorytmu má také velký vliv na index tělesné hmotnosti. Spánkově deprimovaní jedinci mají celkově vyšší chuť k jídlu, volí tučnější stravu, což přispívá k rozvoji obezity. K tomu přispívá i kratší a nekvalitní spánek. Nakonec lze říct, že jedinci pracující na směny mohou mít sníženou citlivost na inzulín. Proto je zde zvýšené riziko vzniku diabetu II. typu (Ferrell, Chiang, 2015 cit. podle Fárková, Janečková, Kopřivová, 2016, s. 122).

2.2.4 Vliv směnného provozu na kardiovaskulární systém

Směnný provoz má nepříznivý vliv na kardiovaskulární systém. Konkrétně na změnu krevního tlaku. Za fyziologických podmínek dochází díky melatoninu v noci k poklesu systolického i diastolického tlaku. Ve chvíli, kdy melatonin není v noci produkován, zůstává tlak i přes noc stejný, což vede k podpoře nebo ke zrychlené progresi kardiovaskulárních onemocnění. Riziko je až o 40 % vyšší (Hrubá, 2014, s. 33-34).

2.3 Vliv směnného provozu na psychické zdraví

2.3.1 Pracovní stres

Pracovní stres je v současnosti velice probíraným tématem. Hned na začátku je nutné říct, že stres není považován za nemoc, ale pouze za faktor přispívající ke vzniku nemoci (Kyselová, 2019). Stres je možné definovat jako situaci, ve které dochází k tak velkému působení stresorů (podněty způsobující stres), že je nad naše limity tuto situaci zvládnout. Tato zátěž vede k porušení homeostázy organismu. Stres může zažívat jakýkoliv zaměstnanec bez ohledu na pozici, na které pracuje. „*Jednoduše lze pracovní stres definovat také jako stav, v němž zaměstnanci cítí napětí či úzkost způsobenou jejich zaměstnáním*“ (Vévoda, Vévodová, Nakládalová, 2018, s. 412). Tato skutečnost se týká především zdravotnických profesí, neboť právě v jejich rukou je život a zdraví pacienta. Za hlavní stresory se dá považovat **směnný provoz, nadměrná pracovní** či **psychická zátěž**, kdy se zdravotník musí vyrovnat nejen s emocemi pacienta, ale často i s konflikty na pracovišti ze strany spolupracovníků nebo vedoucího personálu (Vévoda, Vévodová, Nakládalová, 2018, s. 412).

Negativně se stres projevuje v podobě abusu návykových látek, snížení pracovní výkonnosti, vyšší náchylností k nežádoucím událostem a dochází ke vzniku nemocí. Také se jedná o hlavní faktor vzniku syndromu vyhoření (Vévoda, Vévodová, Nakládalová, 2018, s. 412-413).

2.3.2 Syndrom vyhoření

V důsledku dlouhodobého působení stresu vzniká takzvaný „**Burnout syndrom**“ v překladu syndrom vyhoření. Charakterizován je zejména celkovým vyčerpáním a snížením pracovní výkonnosti. Znamky tohoto syndromu zprvu nemusí být patrné, neboť každý člověk k němu může dospět v různě dlouhé době. V prvních fázích odráží jen v psychice nemocného. Syndromem vyhoření jsou nejčastěji ohroženy pomáhající profese, při jejichž vykonávání jsou lidé pohlčení svou prací, jsou důslední a svědomití (Pešek, Praško, 2016, s. 16, 19).

Příznaky syndromu vyhoření můžeme rozdělit do 3. skupin, ve kterých se projevuje vyčerpání:

1. Tělesné – změna hmotnosti, únava spojená s vyšší potřebou spánku, který není kvalitní, bolesti svalů, nedostatek energie.
2. Psychické – změna přístupu k životu, negativní pohled na sebe i okolí, zapomínání, poruchy soustředění, nulová kreativita, myšlenky na sebevraždu.
3. Emocionální – pocit bezmoci a beznaděje, nulová empatie, vyhledávání samoty, vynechávání kontaktu s kolegy, přáteli a rodinou (Venglářová, 2011, s. 24-25).

Fáze syndromu vyhoření (některé mohou být znatelné více, jiné méně):

1. Nadšení – zdravotník je plný energie, vše si idealizuje, veškerou energii a volný čas dává do své práce
2. Stagnace – opadává počáteční nadšení
3. Frustrace – zdravotník je zklamaný, hlavu má plnou práce a vše ostatní jde stranou, hledá smysl svojí práce
4. Apatie – zdravotník se vyhýbá své práci, dělá jen nejnutnější úkony, nekomunikuje
5. Vyhoření – absolutní vyhýbání práci, zdravotník je negativní a lhostejný ke všemu

Mezi preventivní faktory řadíme snížení nároku na sebe i spolupracovníky, je třeba myslet na sebe a nebrat na sebe práci, kterou nedokážete zvládnout, směřovat svůj zájem a energii na pro vás podstatné záležitosti, adekvátně rozdělit svůj čas mezi různé aktivity. Je potřeba si dávat pozor, abyste na sebe nepřebírali těžké citové stavy druhých (Pešek, Praško, 2016, s. 19).

2.4 Vliv směnného provozu na osobní život

Směnný provoz může mít celou řadu negativních dopadů na osobní život směnného pracovníka. Bývá zvýšený nárok na míru adaptace, která souvisí s životním stylem, neboť pracovní doba i doba volná je nepravidelná. Jedná se zejména o omezení kontaktu s přáteli, s rodinou, realizaci kulturních a společenských zájmů (Tuček, 2012, s. 48). Jensen (2017, s. 707) ve své studii uvádí, že až čtvrtina zdravotních sester pracujících na směny, pociťuje určitý způsob sociální izolace vzhledem k tomu, že většina mimopracovních sociálních aktivit probíhá večer, tedy mimo standardní pracovní dobu. Důvodem sociální izolace může být i to, že okolí někdy nechápe systém směnného provozu a odmítá se mu přizpůsobit, což vede ke ztrátě sociální interakce.

Třísměnný provoz se z hlediska vlivu na kvalitní mezilidské vztahy jeví jako příznivější. Pravidelné střídání tří směn je pro rodinu přátelštější a komunikace v rodině je daleko

jednodušší. Naopak dvousměnný provoz typický pro naše zdravotnická zařízení dle průzkumů sociálním vztahům příliš neprospívá (Irska-Golec et al., 2017).

Dalším negativem směnného provozu v partnerském životě může být fakt, že partner si zvykne na nepřítomnost partnerky doma, což může vést k narušení i jeho spánkového rytmu. Například když je zvyklý usínat sám, je následně rušen přítomností druhé osoby či naopak. Pozitivně se směnný provoz naopak může projevit ve formě lepšího vztahu mezi otcem a dětmi, kdy matka pracující na směny není tolik přítomno doma a chod domácnosti leží více na bedrech otce. Partneři jsou si pak většinou také vzácnější (Thompson, 2009, s. 274).

3 URČITÉ ASPEKTY PSYCHOLOGIE A SOCIOLOGIE RODINY

3.1 Rodina

Pro každého člověka v dnešní společnosti může slovo „rodina“ nabývat jiného významu (Novotná, Kyselá, 2019, s. 41). Obecně definice rodiny není zcela jednotná. Jandourek (2012, s. 194-195) píše o rodině jako o skupině osob propojených manželským svazkem, pokrevní linií nebo adopcí, kteří spolu žijí v jedné společné domácnosti a jsou ve vzájemné interakci. V ideálním případě se jedná o manžele a děti. Je třeba rodinu odlišit od spolubydlení, kdy spolu domácnost sdílí nespřízněné osoby. Základním typem rodiny je tzv. rodina nukleární známá také jako jádrová. Tato rodina je tvořena dospělými rodiči pocházejících z rozdílných rodových linií a jejich dětmi. V případě, kdy ve společné domácnosti žijí prarodiče, mluvíme již o rodině rozšířené. Nukleární rodina můžeme být v řadě společností chápána jinak. V polygamní společnosti jsou nukleární rodiny spojeny dohromady více svazky jednoho z rodičů (Šubrt, 2014, s. 11-11).

V současnosti se můžeme setkat také s tzv. rodinou komponovanou. Tento typ rodiny je ze sociologického hlediska též nazýván jako rodina znovusložená neboli rekonstruovaná. Pod tímto termínem si lze představit rodinu složenou ze dvou rodin, kdy jeden nebo oba rodiče byli již dříve ve svazku a stávají se nevlastními matkami a nevlastními otci. Jejich potomstvo získává nevlastní sourozence (Novotná, Kyselá, 2019, s. 39).

Rodina se transformuje a vyvíjí pod vlivem společenských a ekonomických podmínek. Tomu odpovídají i určité demografické a sociologické údaje. Soudobá rodina doznává mnoho proměn ve srovnání s minulostí. V současnosti se můžeme setkat např. s rodinami, které tvoří matka samoživitelka a její dítě nezná svého biologického otce; trvalý partnerský vztah s dětmi bez řádného oddání; trvalý partnerský vztah, který je úmyslně bezdětný; manželství na zkoušku apod. Pro příklad lze uvést, že mezi roky 1991 a 2001 se zvýšil počet párů žijících v partnerství bez manželství o 40 000. K dnešnímu datu budou čísla vyšší. Dalším fenoménem dnešní doby je **odkládání prvního manželství do vyššího věku**, stejně jako **odkládání narození prvního dítěte**, což bývá způsobeno neochotou žen přerušit profesní kariéru. Páry nechtějí měnit svůj již zajatý životní styl. Oproti minulým generacím přibývá rozvodů a rozchodů, což je příčinou **nízké stability rodiny**. Právě díky této nestabilitě přibývá rodin neúplných nebo výše zmíněných komponovaných. Dále sem můžeme řadit rodiny, kde je dítě zplouzeno, ale protože se oba rodiče zaměřují na kariéru, je dítě vychováváno třetí osobou. Velkým problémem je také

vymezení ženské a mužské role. Rozdílnost mezi gendery je díky rovnoprávnosti téměř nevymezená. Gillernová, Kebza a Rymeš poukazují na fakt, že v dnešní době se velice projevuje zaměřenost na jedince, což je nejspíš reakce na poválečné období, kdy byly zájmy jedince zatlačeny do pozadí a upřednostňoval se kolektivismus (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011, s. 106-109).

Jak uvádí Jandourek (2012, s. 195) rodina plní pro své členy nejrůznější významné funkce. Zároveň každý člen domácnosti určitou významnou funkci zastává. Hlavní funkcí rodiny je zajištění bezpečí. Ať už po emocionální stránce prostřednictvím projevu náklonnosti, lásky a přátelství mezi partnery a následně jejich potomky. Ekonomické v podobě stravy, ubytování. Tak i fyzické bezpečí například prostřednictvím péče o členy domácnosti v době nemoci. Mezi další funkce rodiny můžeme radit funkci reprodukční, kdy se dále rodina stará o následnou výchovu potomstva.

3.2 Role ženy v dnešní společnosti

Za poslední dvě století se postavení ženy ve společnosti zásadně změnilo. Přispěl k tomu fakt, že ženy mají možnost se od 19. století vzdělávat, pracovat a profesně růst. V neposlední řadě jim bylo dáno také právo volit. Tyto možnosti však neplatí plošně pro všechny kultury. V některých kulturách těchto práv ženy dosáhly téměř před sto i více lety v jiných teprve před pár lety a v dalších o svá práva nadále usilují (Hubinková, 2008, s. 175).

Zapojení žen do pracovního procesu způsobilo postupnou změnu ženského vzorce chování. Dnes se ženy aktivně podílejí na chodu ekonomiky stejnou měrou jako muži. Již jen malé procento žen v produktivním věku je v domácnosti. Jednou z důležitých polemik je otázka týkající se rozdílů mezi muži a ženami, kdy jsou muži za stejnou práci stále lépe finančně ohodnoceni. Tato skutečnost je způsobena zejména úlohou ženy jako matky, kdy žena, aby obstarala domácnost a děti, musí mít zkrácený úvazek. I dnes můžeme vidět méně žen na manažerských pozicích, což je způsobeno nastavováním podmínek zaměstnavatelem pro muže (Hubinková, 2008, s. 178-179).

Hubinková (2008, s. 183) uvádí, že „*postavení ženy v rodině souvisí s jejím postavením ve společnosti.*“ V současnosti by se správně měli rodiče o své děti ve výchově dělit, stejně tak je to i s péčí o domácnost. Samozřejmě je to pro oba rodiče dosti omezující, zejména v oblasti kariéry.

Oproti minulosti se zvyšuje počet vysokoškolsky vzdělaných žen. Jsou tedy vzdělanější a jejich šance získat lepší pracovní pozici je vyšší. Ženy bývají flexibilnější a nemají problém

vypořádat se s horšími pracovními podmínkami, což znamená, že mohou mít i vyšší platy než muži. Tato skutečnost může vést ke konfliktu, kdy je napaden tradiční patriarchální model a mužské sebevědomí. Avšak díky tomu se dále zvyšuje mužský element v rodině, zejména při výchově dětí anebo provádění domácích prací (Maříková, Křížková, Vohlídalová, 2012, s. 48).

Důležitým tématem jsou také ženy nastupující zpět do zaměstnání z rodičovské dovolené. V České republice stále přetrvává model, kdy ve většině případů na rodičovské dovolené zůstává žena. Přestože například v severských zemích je muž na rodičovské dovolené běžnou praxí, podle dat Českého statistického úřadu z roku 2016 tomu v České republice tak není. Samotné očekávání potomka může být pro rodinu velice problematické. Tato skutečnost ve většině případů znamená ztrátu zaměstnání na delší čas pro jednoho z partnerů. Což může značně ovlivnit i rodinný rozpočet (Chaloupková, 2010, s. 79). V České republice je zaměstnavatel povinen držet rodiči na rodičovské dovolené místo až do 3 let věku dítěte. Avšak rodič může na rodičovské dovolené zůstat i do 4 let věku dítěte. Jen velice malé procento žen se vrací do práce do půl roku od narození potomka. Jedná se zejména o ženy velice vzdělané na dobrých pracovních pozicích. Rodičovská dovolená se může protáhnout s příchodem dalšího potomka. Pak se často stává, že na této dovolené žena, případně muž zůstane i 6 a více let. Návrat do pracovního procesu je tedy komplikovanější (Český statistický úřad, 2011). Matky vracějící se z rodičovské dovolené vykazují vyšší míru nezaměstnanosti. Tomu napomáhá i fakt, že se ženy zajímají při hledání pracovní pozice zejména o mimopracovní podmínky, jako je dopravní dostupnost pracoviště nebo organizace pracovní doby, aby vyhověli potřebám rodiny oproti mužům, kteří dávají přednost seberealizaci a pracovním bonusům (Hašková et., 2014, s. 163). Stále převládá model, kdy žena postupně zvyšuje svůj pracovní úvazek s věkem dítěte. Pracovní úvazek obou rodičů se vyrovnává až mezi 6-10 rokem potomka (Český statistický úřad, 2011).

3.3 Pracovně-rodinný a rodinně-pracovní konflikt

Jako většina západní společnosti i česká společnost žije v rychlém tempu. Je pod neustálým tlakem okolí- rodina, práce. Z této skutečnosti může vzniknout pracovně-rodinný nebo rodinně-pracovní konflikt (Blatný, 2016, s. 126). **Pracovně-rodinným konfliktem** rozumíme konflikt, který vzniká v situaci, kdy je do práce investován čas, který ubírá dobu, která by měla být vyhrazena pro rodinu. Nejenže má pracující nedostatek času, ale také málo energie a prožívá hodně stresu. Únavu, stres a negativní emoce pak pracující promítne do rodinného života, což způsobuje konflikt s partnerem, s dětmi nebo rodiči. Stejně tak, pouze opačným způsobem

vzniká **rodinně-pracovní konflikt**, což znamená, že pracující může promítnout konflikt z rodinného života do pracovního procesu (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011, s. 206).

Původ konfliktu má hned několik faktorů. Mezi faktory ze strany zaměstnání patří například velké množství přesčasů, délka pracovní doby, práce o víkendu, státních svátcích nebo noční směny, špatně rozvržená pracovní doba, vysoké nároky, nebo celkově vnitřní politika firmy nepřející rodinnému životu. Mezi faktory ze strany rodiny můžeme zařadit odpovědnost za péči o domácnost, pracovní doba partnera, studium a zvyšování kvalifikace, nebo výchovu dětí. Nejdůležitější jsou ale individuální faktory, tedy to, co pro jedince představuje ideál a co mu nejvíce vyhovuje. Můžeme sem zařadit i stáří jedince, tedy životní období. Odlišný je takto přístup ženy a muže. Přestože muž i žena prožívají konflikt stejnou měrou, žena se snaží rodinný a pracovní život sladit, zatímco muž dává do popředí vzdělávání a práci, tedy činnost výdělečnou a potřeby rodiny ustupují do pozadí (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011, s. 207).

3.4 Souvislost zdraví s rodinným životem

Existuje celá řada studií zaměřující se na vliv partnerského života na zdraví. Hamplová (2014, s. 33-35) ve svém literární přehledu uvádí, že život v sezdaném harmonickém svazku má pozitivní vliv na zdraví. Riziko vzniku psychických poruch je u těchto jedinců nižší, neboť jsou šťastnější a spokojenější. Těší se dobrému fyzickému zdraví a v případě nemoci mají vyšší tendence se uzdravit. Problém mají pouze v jedné oblasti, kterou je nadváha. Šťastně sezdání lidé mívají sklony k obezitě vyšší než lidé, kteří ve svazku nežijí. Dokonce se dá říct, že čím jsou šťastnější, tím více tito lidé přibírají.

O tom, že manželství podporuje zdraví, značí i fakt, že vdaná žena má vyšší tendence chodit na pravidelné preventivní prohlídky, takže případné onemocnění je včas diagnostikováno. Partneři se v průběhu nemoci také podporují, má se o ně kdo postarat a rekonvalescence je rychlejší (Šámalová a Tomeš, 2017, s. 93).

Soužití ve svazku se může na zdraví projevit i nepříznivě, a to v případě, kdy dojde ke smrti manžela/manželky. Touto skutečností se zvyšuje riziko smrti pozůstalého partnera (nezáleží na věku). V případě vstupu do nového manželství se riziko úmrtí snižuje (Hamplová, 2014, s. 35). Negativně se na zdraví podepisují i konflikty v manželství. Dlouhodobý konflikt vyvolává stres, který může vést k psychickým problémům. Psychické problémy dále ovlivňují krevní tlak, zánětlivost, výkyvy hormonální hladiny a je zde vyšší riziko vzniku rakoviny. V neposlední řadě stres vede k abusu návykových látek jako alkohol nebo nikotin. Tyto látky mají samy o sobě na zdraví nepříznivý vliv (Willerton, 2012, s. 126).

3.5 Doporučení sladění práce a soukromého života

Sladit práci a soukromý život nemusí být vždy jednoduché. Aby byl člověk v obou oblastech života spokojený, je třeba čas přiměřeně rozdělit mezi práci a rodinu, být schopný se psychologicky zapojit do role zaměstnance i do životní role a dosáhnout adekvátní úrovně uspokojení v pracovním i osobním životě (Kožená, Lipšová, Janošová, 2016, s. 14).

Doporučení:

1. **Společně plánovat** – zařídit v domácnosti společný kalendář (nebo i sdílenou aplikaci na telefonu), kam se budou zaznamenávat pracovní, osobní, rodinné aktivity.
O změnách partnera vždy informovat.
2. **Flexibilita** – nebát se dělat kompromisy a přizpůsobit se druhému.
3. **Požádat o pomoc** – nebát se požádat známé nebo příbuzné o vyzvednutí dítěte ve škole/školce, nebo pohlídání o víkendu.
4. **Využít externích služeb** – výpomoc při nákupu a úklidu domácnosti.
5. **Stanovit si priority** – upřednostňovat věci důležité (nákup, péče o děti). Všechno nemusí být dokonalé.

V problematice sladění osobního a pracovního života zastává významnou roli i firemní kultura. Zaměstnavatel by měl pro efektivní pracovní nasazení svých zaměstnanců vytvořit ideální pracovní podmínky. Pro zaměstnance s rodinou například zřídit podnikové školky, dětské skupiny, výpomoc při umístění dítěte do blízké školy/školky, možnost naplánování směn, dětské tábory či kroužky. Důležitá je flexibilita, komunikace a snaha o kompromis napříč firmou. (Kožená, Lipšová, Janošová, 2016, s. 14).

PRŮZKUMNÁ ČÁST

4 CÍLE A PRŮZKUMNÉ OTÁZKY

V rámci průzkumné části bakalářské práce byl stanoven následující průzkumný cíl:

„Zjistit vliv směnného provozu na rodinný život porodní asistentky.“

S dílčími cíli:

Dílčí cíl 1: Zjistit vliv směnného provozu na partnerský život porodní asistentky.

Dílčí cíl 2: Zjistit vliv směnného provozu na rodičovské povinnosti porodní asistentky.

V rámci průzkumné části bakalářské práce byly na základě výše uvedených cílů stanoveny následující průzkumné otázky (PO):

PO 1: Jaký vliv má směnný provoz na partnerský život porodní asistentky?

PO 2: Jaký vliv má směnný provoz na rodičovské povinnosti porodní asistentky?

5 METODIKA

Tato bakalářská práce je teoreticko-průzkumná. Průzkumné šetření bylo realizováno pomocí kvantitativního sběru dat. K získání potřebných dat byl využit nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce (viz. příloha A). Anonymní dotazník byl vytvořen na základě předem stanovených cílů.

Průzkumné šetření bylo realizováno v období od února 2020 do března 2020 ve dvou zdravotnických zařízeních krajského a okresního typu za souhlasu vrchních sester a náměstkyní pro ošetrovatelskou péči. Celkově bylo rozdáno 60 dotazníků, 41 se vrátilo vyplněných. K vypracování průzkumu bylo tedy použito 68,3 % dotazníků.

Anonymní dotazník obsahoval celkem 16 otázek. Z celkového počtu bylo 5 otázek uzavřených a 4 otázky byly škálového typu, kde respondentky označovaly své odpovědi na škále od 1 do 5. Dotazník obsahoval i 7 otázek otevřených. První část dotazníku obsahovala otázky charakterizující průzkumný vzorek, druhá se týkala vlivu směnného provozu na partnerský život, třetí část dotazníku se zabývala dopadem směnného provozu na čas strávený s dětmi. Poslední část se obecně věnovala dopadu směnného provozu na fungování osobního života porodní asistentky.

5.1 Charakteristika průzkumného vzorku

Průzkumný vzorek byl tvořen porodními asistentkami pracujícími ve směnném provozu na odděleních porodnicko-gynekologické kliniky, novorozeneckém oddělení a oddělení porodnicko-gynekologickém a ve dvou nemocnicích krajského a okresního typu. Kritériem zařazení do průzkumu byla profese porodní asistentky a práce ve směnném provozu. Základní charakteristice průzkumného vzorku se věnují otázky 1 - 4.

Otázka č. 1 se věnovala věku respondentek. Respondentky byly rozděleny do 4 věkových skupin. Z celkového počtu vzorku 41 respondentek bylo nejvíce žen ve věkovém rozmezí od 30 do 39 let (43,9 %). Druhou nejpočetnější skupinou bylo věkové rozmezí 40 až 49 let, kterou tvořilo 13 respondentek (31,7 %). Mladší 30 let bylo 6 respondentek (14,6 %). Nejméně početnou skupinou respondentek je věk 50 let a více s počtem 4 respondentky (8 %).

Otázka č. 2 se zabývala délkou praxe respondentek. 9 respondentek (22 %) uvedlo délku praxe 5 let a méně a 11-15 let. Praxi 6-10 let uvedlo 7 respondentek (17,1 %). Intervaly 21-25 let a 26 let a více zapsalo vždy celkem 6 respondentek (14,6 %). Nejméně zastoupenou dobou praxe je 16-20 let, kterou měly 4 dotázané (9,7 %).

Otázka č. 3 se týkala pracovního úvazku respondentek. Suverénně nejpočetnější skupinou byly respondentky pracující na plný úvazek. V této skupině se nacházelo 25 respondentek (61 %). Druhou nejpočetnější skupinou byly respondentky pracující na úvazek poloviční (0,5), kde se nacházelo 7 respondentek (17,1 %). Dále respondentky uváděly další formy zkráceného úvazku. Úvazek 0,6 měly 3 respondentky (7,3 %), úvazky 0,7 a 0,8 měly shodně po 2 respondentkách (4,9 %). Ojedinele se objevoval úvazek 0,4 a 0,8. Obě skupiny uvedla 1 respondentku (2,4 %).

Otázka č. 4 se věnovala aktuálnímu rodinnému stavu respondentek. Nejvíce zastoupený byl rodinný stav „Vdaná“. V této skupině se nacházelo 31 respondentek (75,6 %). V trvalém partnerském vztahu se nacházelo 7 respondentek (17,1 %). Rodinný stav „Bez partnera“ uvedly 2 respondentky (4,9 %). Nejméně početnou skupinou byla odpověď „Rozvedená“, kterou uvedla 1 respondentka (2,4 %).

Poslední identifikační otázkou byla otázka č.8. Ta uváděla, zda respondentky měly děti a pokud ano, tak kolik. Převážná většina respondentek (25; 61 %) měla 2 děti. 9 respondentek (22 %) děti nemělo. Následuje skupina o počtu 4 odpovědi (9,8 %), která měla 3 děti. Jedno dítě uvedly 3 respondentky (7,3 %).

V rámci otázky č. 8, jsem se také tázala na věk dětí. Celkem 17 respondentek (25,8 %) mělo dítě ve věku 6-10 let. Dítě ve věku 5 a méně let uvedlo 15 respondentek (22,7 %). O něco méně, 14 odpovědí (21,2 %), bylo zaznamenáno ve věku 11-15 let. Děti ve věku 16-20 let vychovávalo 13 respondentek (19,7 %). Nejméně početnou skupinou byla skupina 21 let a více. Děti tohoto věku uvedlo jen 7 respondentek (10,6 %).

5.2 Zpracování dat

Bakalářská práce byla zpracována v programu Microsoft Office Word 2016, pro psaný text. K vyhodnocení získaných dat z dotazníkového šetření byl použit program Microsoft Office Excel 2016. Nejprve byla data z dotazníkového šetření zaznamenána do příslušného počítačového programu a vyhodnocena pomocí popisné statistiky. Následně byly vypracovány tabulky a grafy. Vyhotovené grafy byly dále exportovány do programu Microsoft Office Word 2016, kde k nim byl vyhotoven řádný popis.

V průzkumné části bakalářské práce se vyskytují následující veličiny:

n - celkový počet respondentů

n_i - absolutní četnosti

f_i - relativní četnosti (%)

Σ - celková suma

Pro výpočet relativní četnosti byl použit vzorec: $f(\%) = \frac{n_i}{n} \times 100$ (Chráška, 2016, s. 35).

6 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

Otázka č. 5

Domníváte se, že práce ve směnném provozu ovlivňuje Váš partnerský život?

- a) ano
- b) ne

Obrázek 1 Vliv směnného provozu na partnerský život

Na otázku, zda se respondentka domnívá, že práce ve směnném provozu ovlivňuje její partnerský život odpovídá graf znázorněný na obrázku č. 1. Drtivá většina respondentek (30; 73,2 %) uvedlo, že ano. Zbýlých 11 respondentek (26,8 %) se domnívalo, že směnný provoz na jejich partnerský život vliv nemá.

Otázka č. 6

Pokud jste na předchozí otázku odpověděla ano, napište prosím, jakým způsobem (pozitivně i negativně) ovlivňuje práce ve směnném provozu Váš partnerský život.

Tabulka 1 Ovlivnění partnerského života - Pozitiva

Odpovědi - Pozitiva	n_i	f_i (%)
Jsme si s partnerem vzácnější	3	37,50
Společné volné dny	3	37,50
Více času pro sebe	2	25,00
Σ	8	100,00

Tabulka 2 Ovlivnění partnerského života - Negativa

Odpovědi - Negativa	n_i	f_i (%)
Komplikovaná společná výchova dětí	5	11,36
Komplikované plánování společného času	13	29,55
Málo času na partnera	18	40,91
Manžel musí fungovat na 100 %	2	4,55
Negativní dopad na všechny oblasti života	1	2,27
Problémy v intimním životě	2	4,55
Únava a podrážděnost	1	2,27
Vyhrocené rodinné krize	2	4,55
Σ	44	100,00

Na otázku č. 6 měly možnost odpovídat respondentky, které v otázce č. 5 odpověděly „ano“. Otázka č. 6 se zabývala negativním i pozitivním vlivem směnného provozu na partnerský život. Na otázku odpovědělo 29 respondentek. Pro přehlednost byly vytvořeny dvě tabulky. Tabulka č. 1 uvádí odpovědi, které byly vyhodnoceny jako pozitiva. Tabulka č. 2 poukazuje na odpovědi, které byly vyhodnoceny jako negativa. Respondentky měly možnost uvést libovolný počet odpovědí, proto se množství odpovědí a respondentek může lišit.

Tabulka č. 1 uvádí odpovědi, které byly vyhodnoceny jako pozitiva. Pozitivní odpovědi uvedlo 6 respondentek, které byly následně rozděleny do tří základních kategorií. Celkem třikrát respondentky uvedly odpovědi „*Jsme si vzácnější s partnerem*“ a „*Společné volné dny*“. Ve dvou dotaznících se objevuje odpověď „*Více času pro sebe*“.

Tabulka č. 2 popisuje odpovědi vyhodnoceny jako negativa, která přináší směnný provoz partnerskému životu. Negativní odpovědi uvedlo 29 respondentek. Odpovědi byly následně rozděleny do 8 kategorií. 18 respondentek uvedlo, že při práci ve směnném provozu mají málo času na partnera. Jako další velké negativum bylo uvedeno „*Komplikované plánování*“.

společného času“, které uvedlo 13 respondentek. 5 porodních asistentek uvedlo, že směnný provoz má negativní vliv na společnou výchovu dětí. Celkem ve 2 dotaznících se objevily odpovědi *„Manžel musí fungovat na 100 %“*, *„Problémy v intimním životě“* a *„Vyhrocené rodinné krize“*. Jen výjimečně respondenty uváděly únavu a podrážděnost a celkově negativní dopady na všechny oblasti života.

Otázka č. 7

Označte na stupnici 1-5, v jaké míře podle Vás působí směnný provoz problémy v níže uvedených aspektech partnerského života. (1- bez problému, 5- velmi problematické)

- a) zajištění chodu domácnosti (nákup, úklid, vaření) 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- b) intimní život 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- c) čas na společné aktivity 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- d) péče o děti 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Tabulka 3 Aspekty partnerského života

	Zajištění chodu domácnosti		Intimní život		Čas na společné aktivity		Péče o děti	
	n_i	f_i (%)	n_i	f_i (%)	n_i	f_i (%)	n_i	f_i (%)
Bez problému	14	35	10	25	1	2,5	5	5,81
Spíše bez problému	13	32,5	8	20	8	20	9	20,93
S občasnými problémy	12	30	13	32,5	12	30	11	38,37
Problematické	1	2,5	7	17,5	9	22,5	5	23,26
Velmi problematické	0	0	2	5	10	25	2	11,63
Σ	40	100	40	100	40	100	32	100

Otázka č. 7 se věnovala problematice působení směnného provozu na určité aspekty partnerského vztahu. Jedná se o otázku škálovou, kde respondentky označovaly, míru působení problému na škále 1-5.

Otázka č. 7a se zabývala zajištěním chodu domácnosti. Z tabulky č. 3 vyplývá, že nejčastější respondentky (14; 35 %) uváděly, že chod domácnosti je bez problému (1). S počtem 13 respondentek (32,5 %) se objevuje odpověď spíše bez problému (2). Chod domácnosti s občasnými problémy (3) uvedlo 12 respondentek (30 %). Odpověď problematické (4) zaškrtnla 1 respondentka (2,5 %). Odpověď velmi problematické uvedena nebyla (0 %).

Otázka č. 7b se zabývala intimním životem respondentek. Celkem 13 respondentek (32,5 %) se domnívalo, že jejich intimní život je v souvislosti se směnným provozem s občasnými problémy. Druhou nejčastější značenou odpovědí byla odpověď bez problému uvedlo 10 respondentek (25 %). Dále respondentky označovaly odpověď spíše bez problému, která

byla uvedena v 8 dotaznících (20 %). 7 respondentek (17,5 %) uvedlo, že má problematický intimní život. Nejméně byla uvedena odpověď velmi problematické, kterou uvedly 2 respondentky (5 %).

Otázka č. 7c se zabývala časem na společné aktivity. 12 respondentek (30 %) uvedlo odpověď s občasnými problémy. 10 respondentek (25 %) se domnívalo, že směnný provoz působí velké potíže při trávení času s partnerem. Odpověď problematické uvedlo 9 respondentek (22,5 %) a celkem 8 respondentek (20 %) uvedlo odpověď spíše bez problému. Pouze jedna respondentka (2,5 %) uvedla bezproblémové trávení času s partnerem.

Poslední sloupec tabulky č. 3 se věnují otázce 7d, která se zabývala péčí o děti. Na tuto otázku odpovídaly pouze respondentky, které mají děti. Z tabulky vyplývá, že nejčastěji respondentky (11; 38,4 %) uváděly odpověď s občasnými problémy. Druhou nejpočetnější skupinou byla odpověď spíše bez problému, kterou uvedlo 9 respondentek (20,9 %). Odpověď bez problému a 4 problematické byla uvedena shodně 5 respondentkami (23,7 %). Nejméně často velmi problematické, kterou uvedly 2 respondentky (11,6 %).

Otázka č. 9

Označte na stupnici 1-5, jak časově zvládáte sladit práci ve směnném provozu s uvedenými každodenními aktivitami s Vašimi dětmi. (1- bez problému, 5- velmi problematické)

- a) doprovod dítěte do školy/školky 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- b) doprovod dítěte k lékaři 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- c) psaní domácích úkolů 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- d) doprovod na kroužky 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- e) společně strávený čas (hry, dětské hřiště) 1 – 2 – 3 – 4 – 5

Tabulka 4 Každodenní aktivity s dětmi

	Doprovod do školy/školky		Doprovod k lékaři		Psaní domácích úkolů		Doprovod na kroužky		Společně strávený čas	
	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)
Bez problému	12	37,5	18	56,25	11	34,38	10	31,25	10	31,25
Spíše bez problému	9	28,13	10	31,25	9	28,13	9	28,13	4	12,66
S občasnými problémy	6	18,75	3	9,38	8	25	5	15,63	12	37,5
Problematické	3	9,38	1	3,13	4	12,5	5	15,63	5	15,63
Velmi problematické	2	6,25	0	0	0	0	3	9,38	1	3,13
Σ	32	100	32	100	32	100	32	100	32	100

Otázka č. 9 byla škálová otázka. Věnovala se vlivu práce ve směnném provozu na aktivity s dětmi. Odpovědi byly zaznamenány do tabulky č. 4.

Otázka č. 9a se zabývala doprovodem dětí do školy a školky. Nejčastější odpovědí byla odpověď bez problému, kterou označilo 12 respondentek (37,5 %). Dále respondentky uváděly odpověď spíše bez problému, kterou uvedlo 9 respondentek (28,13 %). Doprovod dětí do školy/školky zvládá s občasnými problémy 6 dotázaných (18,8 %). Odpověď problematické uvedly 3 dotázané (9,38 %). Nejméně, celkem 2 odpovědi (6,3 %) byly velmi problematické.

Otázka č. 9b se věnovala doprovodu dítěte k lékaři, který byl zcela bez problému pro 18 respondentek (56,3 %). Druhá nejčastější odpověď byla spíše bez problému, kterou uvedlo 10 dotázaných (31,3 %). S občasnými problémy tuto aktivity zvládaly 3 ženy (9,4 %).

Ojedinelá (3,1 %) byla poslední odpověď problematické. Odpověď velmi problematické nebyla uvedena v žádném z dotazníků (0 %).

Otázka č. 9c probírá problematiku psaní domácích úkolů. Bez problému tuto aktivitu zvládalo 11 respondentek (34,4 %). Spíše bez problémovou aktivitou byla pro 9 dotazovaných (28,1 %). 8 respondentek (25 %) uvedlo odpověď s občasnými problémy. Zbylé 4 respondentky (12,5 %) označily tuto aktivitu jako problematickou. Odpověď velmi problematické nebyla uvedena ani jednou (0 %).

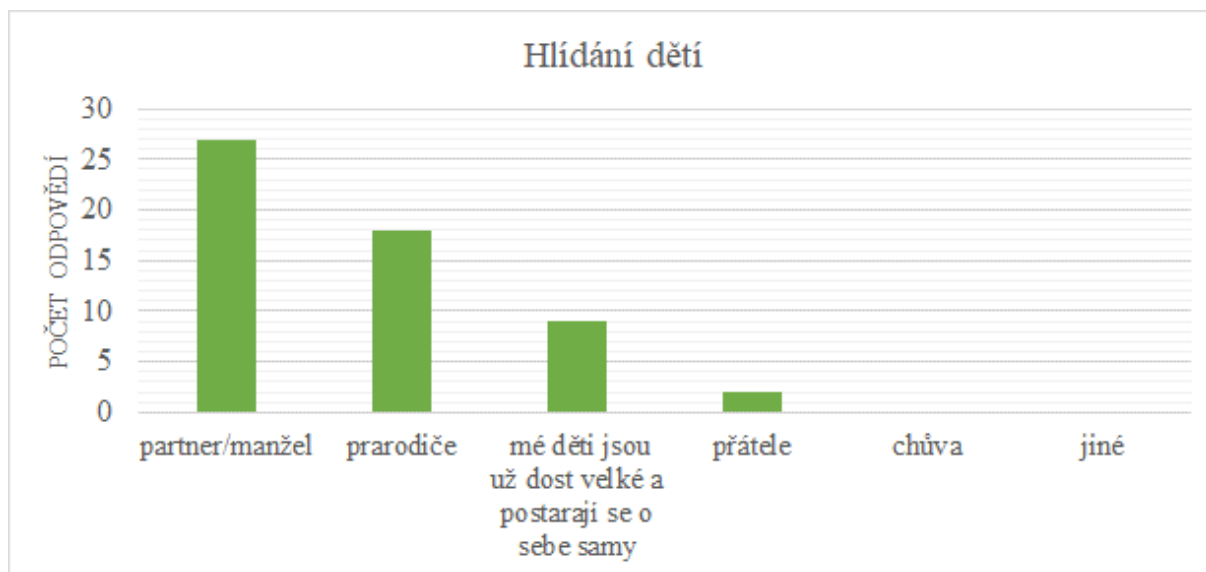
Otázka č. 9d se zabývala doprovodem dětí na kroužky. Z tabulky je zřejmé, že nejčastěji respondentky označovaly odpověď bez problém a to v 10 případech (31,3 %). Následuje odpověď spíše bez problému, kterou uvedlo 9 dotazovaných (28,1 %). Shodný počet respondentek 5 (15,6 %) označilo odpověď s občasnými problémy a problematické. O velmi problematickou aktivitu se jedná ve 3 případech (9,4 %).

Poslední sloupce tabulky č. 4 se věnují otázce č. 9e, která se zabývala společným časem tráveným s dětmi. 12 dotazovaných (37,5 %) uvedlo tuto aktivitu s občasnými problémy. Druhá nejčastější označovaná odpověď byla bez problému, kterou uvedlo 10 dotazovaných (31,3 %). Odpověď problematické označilo 5 respondentek (15,6 %). Odpověď spíše bez problému byla uvedena ve 4 dotaznicích (12,5 %). Jako velmi problematickou tuto aktivitu viděla 1 respondentka (3,1 %).

Otázka č. 10

Kdo zajišťuje péči o Vaše děti v době, kdy jste na noční nebo máte službu o víkendu?

- a) partner/manžel
- b) prarodiče
- c) mé děti jsou už dost velké a postarají se o sebe samy
- d) přátelé
- e) chůva
- f) jiné, vypište prosím:

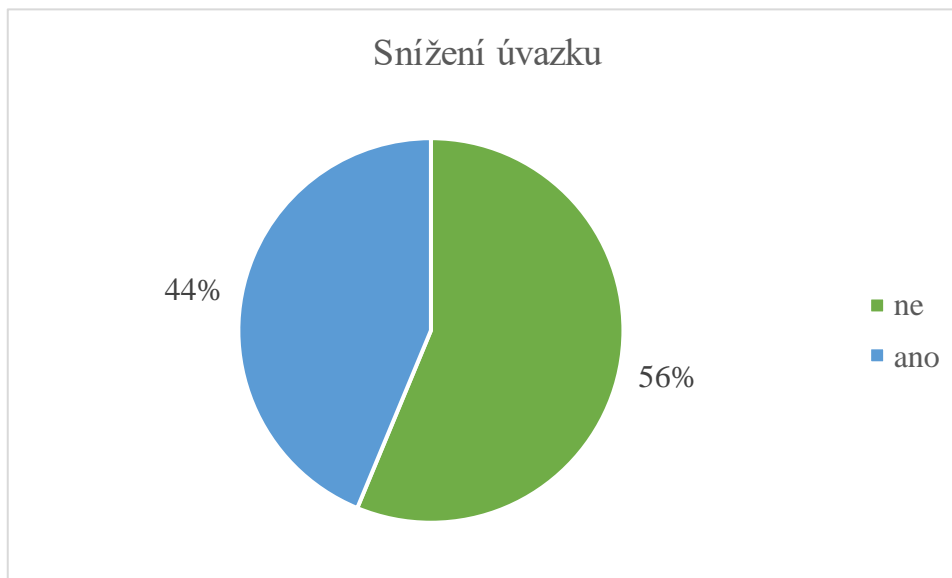
Obrázek 2 Hlídaní dětí

Otázka č.10 se věnovala problematice hlídání dětí respondentek. Bylo možné zvolit více odpovědí, proto počet odpovědí není stejný jako počet respondentek. Z obrázku č. 11 vyplývá, že nejčastěji hlídání zajišťuje manžel/partner a to v 27 dotaznicích (47,2 %). Druhou nejpočetnější skupinu tvoří odpověď „prarodiče“, která je tvořena 18 odpověďmi (32,1 %). Devětkrát (16,1 %) byla zaznamenána odpověď „mé děti jsou už velké, postarají se o sebe samy“. Odpověď „přátelé“ byla zaznamenána dvakrát (3,6 %). Odpovědi „chůva“ a „jiné“ se neobjevily ani jednou.

Otázka č. 11

Byla jste v minulosti nucena snížit svůj pracovní úvazek, abyste zvládla péči o své děti?

- a) ano
- b) ne

Obrázek 3 Snížení úvazku

Obrázek č. 3 znázorňuje, zda byla respondentka nucena v minulosti snížit svůj úvazek. Na tuto otázku odpovědělo 32 porodních asistentek. Početnější skupinou odpovědí je odpověď „ne“, kterou zaškrtnulo 18 respondentek (56,3 %). 14 respondentek (43,7 %) uvedlo, že úvazek v minulosti snížily.

Otázka č. 12

Pokud jste na předchozí otázku odpověděla ano, napište, prosím, jaké výhody či nevýhody Vám tato úprava úvazku přinesla.

Tabulka 5 Snížení úvazku - Výhody

Odpovědi - Výhody	n_i	f_i (%)
Více času na koníčky	1	7,14
Více času na děti	10	71,42
Více času pro sebe	2	14,28
Zvládneme normální chod domácnosti	1	7,14
Σ	14	100,00

Tabulka 6 Snížení úvazku - Nevýhody

Odpovědi - Nevýhody	n_i	f_i (%)
Méně financí	3	75,00
Méně financí, množství služeb bylo stejné	1	25,00
Σ	4	100,00

Otázka č. 12 byla určena pro respondenty, kteří v předchozí otázce odpověděli ano. Na tuto otázku odpovědělo 12 respondentek. Pro přehlednost byly vytvořeny dvě tabulky. Tabulka č. 5 uvádí výhody, které snížení úvazku respondentce přineslo a tabulka č. 6 uvádí nevýhody snížení úvazku.

Tabulka č. 5 uvádí výhody, které přineslo 12 respondentkám snížení úvazku. Nejčastěji respondentky (10) uváděly, že mají více času na děti. „Více času na sebe“ uvedly 2 respondentky. „Více času na koníčky“ a „Zvládneme normální chod domácnosti“ vypsala do dotazníku pokaždé 1 respondentka.

Tabulka č. 6 uvádí nevýhody, které snížení úvazku respondentkám přineslo. Celkem byly uvedeny 4 odpovědi. Odpověď „Méně financí“ uvedly 3 respondentky. Odpověď „Méně financí, množství služeb bylo stejné“ uvedla 1 respondentka.

Otázka č. 13

Označte na stupnici 1-5, do jaké míry jsou níže uvedené služby pro Vás problematické sloužit.

(1- bez problému, 5- velmi problematické)

- a) služby o vánocích 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- b) služby o prázdninách 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- c) státní svátky 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- d) noční služby 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- e) služby o víkendu 1 – 2 – 3 - 4 - 5
- f) denní služby 1 – 2 – 3 - 4 – 5

Tabulka 7 Sloužení služeb

Služby:	o vánocích		o prázdnin.		státní svátky		noční		o víkendu		denní	
	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)
Bez problému	3	7,32	6	14,36	14	34,15	13	31,71	4	9,76	18	43,9
Spíše bez problému	8	19,51	10	24,39	16	39,02	14	34,15	16	39,02	11	36,38
S občasnými problémy	8	19,51	10	24,39	9	21,95	9	21,95	15	36,59	8	19,51
Problematické	12	29,27	8	19,51	1	2,44	2	4,88	3	7,32	3	7,32
Velmi problematické	10	24,39	7	17,07	1	2,44	3	7,32	3	7,32	1	2,44
Σ	41	100	41	100	41	100	41	100	41	100	41	100

Otázka č. 13 se věnovala problematice sloužení směn. Jedná se o otázku škálovou, kde respondentky označovaly míru působení problému na škále 1-5 (1 - bez problému, 5 - velmi problematické).

Otázka č. 13a se věnuje problematice sloužení služeb o vánocích. Jako problematickou tuto službu vidělo 12 respondentek (29,3 %). Jako velmi problematickou službu o vánocích označilo 10 dotázaných (24,4 %). Odpovědi spíše bez problému a s občasnými problémy

shodně uvedlo 8 respondentek (19,5 %). Jako bez problémovou tuto službu viděly pouze 3 dotázané (7,3 %).

Otázka č. 13b se věnovala problematice služeb o prázdninách. Jako spíše bez problému nebo s občasnými problémy službu o prázdninách uvedlo 10 respondentek (24,4 %). Odpověď problematické uvedlo 8 dotázaných (19,5 %). Následuje odpověď velmi problematické, kterou zaznamenalo 7 respondentek (17,1 %). Nejméně častou odpověď bez problému zaškrtnulo 6 dotázaných (14,6 %).

Otázka č. 13c se zabývala problematikou služeb o státních svátcích. Z tabulky je zřejmé, že nejčastěji respondenty uváděly služby o státních svátcích jako spíše bez problémové a to v 16 dotaznících (39 %). Jako zcela bez problémovou tuto službu vidělo 14 dotázaných (34,2 %). Následuje odpověď s občasnými problémy, kterou označilo 9 respondentek (22 %). Ojedinele (2,4 %) tuto službu respondenty uváděly jako problematickou a velmi problematickou.

Problematice nočních služeb se zabývala otázka č. 13d. Zde 14 respondentek (34,2 %) vnímalo tuto službu spíše bez problému. Jako zcela bez problémovou ji vnímalo 14 dotázaných (34,2 %). S občasnými problémy slouží noční službu 9 respondentek (22 %). Ve 2 případech (4,9 %) se jedná o službu problematickou. Velmi problematické jsou noční služby pro 3 respondenty (7,3 %).

Otázka č. 13e popisuje problematiku služeb sloužených o víkendu. 16 respondentek (39 %) uvádí, že služby o víkendu slouží spíše bez problému. Následující nejčastější odpovědí je odpověď s občasnými problémy, která byla uvedena 15 respondentkami (36,6 %). Bezproblémové sloužení služeb o víkendu uvádí 4 dotázané (9,8 %). Odpovědi problematické a velmi problematické uvádí v obou případech 3 respondenty (7,3 %).

Odpovědi na otázku č. 13f uvádí, že denní služby slouží bez problému 18 dotázaných (43,9 %). Následuje odpověď spíše bez problému, která byla uvedena v 11 dotaznících (26,8 %). Osm respondentek (19,5 %) slouží přes den s občasnými problémy. S celkovým počtem odpovědí 3 (7,3 %) byla zaznamenána odpověď problematické. Jako velmi problémové vnímá sloužení denních služeb 1 respondentka (2,4 %).

Otázka č. 14

Označte na stupnici 1-5, jakou míru vlivu má Vaše práce ve směnném provozu na plánování níže uvedených aktivit. (1- nemá vliv, 5- velký vliv)

- a) plánování dovolené 1 – 2 – 3 - 4 – 5
- b) výlety (jednodenní) 1 – 2 – 3 - 4 - 5
- c) narozeninové oslavy 1 – 2 – 3 - 4 - 5
- d) kulturní akce (kino, divadlo, ples) 1 – 2 – 3 - 4 – 5
- e) nákupy 1 – 2 – 3 - 4 – 5
- f) úklid domácnosti 1 – 2 – 3 - 4 – 5
- g) návštěvy lékaře 1 – 2 – 3 - 4 – 5

Tabulka 8 Plánování aktivit

	Plánování dovolené		Výlety		Narozen. oslavy		Kulturní akce		Nákupy		Úklid domácnosti		Návštěvy lékaře	
	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)	n _i	f _i (%)
Nemá vliv	2	4,88	8	19,51	5	12,2	4	9,76	24	58,5	18	43,9	13	31,71
Spíše nemá vliv	8	19,5	12	29,27	9	21,95	12	29,27	11	26,8	15	36,59	16	39,02
Má občas vliv	8	19,5	12	29,27	14	34,15	14	34,15	5	12,2	7	17,07	8	19,51
Má vliv	8	19,5	3	7,32	7	17,07	6	14,63	0	0	0	0	2	4,88
Velký vliv	15	36,6	6	14,63	6	14,63	5	12,2	1	2,44	1	2,44	2	4,88
Σ	41	100	41	100	41	100	41	100	41	100	41	100	41	100

Otázka č. 14 se věnuje problematice plánování některých aktivit. Jedná se o otázku škálovou, kde respondentky označovaly míru působení problému na škále 1-5 (1 - nemá vliv, 5 - velký vliv).

Míra vlivu směnného provozu na plánování dovolené je znázorněna v tabulce č. 8. Patnáct respondentek (36,6 %) uvádí, že směnný provoz má velký vliv na plánování dovolené. V osmi

případech (19,5 %) směnný provoz spíše nemá vliv, má občas vliv a má vliv. Pouze ve dvou dotaznících (4,9 %) respondentky uváděly odpověď nemá vliv.

Otázka č. 14b se zabývala mírou vlivu práce ve směnném provozu na plánování výletů (jednodenních). Nejčastěji respondentky uváděly, že vliv spíše nemá vliv a má občas vliv a to ve 12 dotaznících (29,3 %). Že směnný provoz nemá vliv na plánování výletů, se domnívalo 8 respondentek (19,5 %). Odpověď má velký vliv uvedlo 6 žen (14,6 %). Tři respondentky (7,3 %) se domnívaly, že směnný provoz na tyto aktivity vliv má.

Mírou vlivu na plánování rodinných oslav se zabývala otázka č. 14c. Z tabulky můžeme vyčíst, že nejčastější odpovědí byla má občas vliv, která byla uvedena ve 14 dotaznících (34,2 %). Následuje odpověď spíše nemá vliv uvedenou 9 respondentkami (22 %). Že směnný provoz má vliv na plánování rodinných oslav, se domnívalo 7 dotázaných (17,1 %). Šest respondentek (14,6 %) označilo odpověď velký vliv. Nejméně častou odpovědí (5; 12,2 %) bylo, že se respondentky domnívají, že směnný provoz nemá vliv na plánování oslav.

Otázka 14d shrnuje údaje ohledně vlivu směnného provozu na plánování kulturních akcí. Je zřejmé, že nejčastěji respondentky označily odpověď občas má vliv, a to ve 14 dotaznících (34,2 %). Druhou nejčastější odpovědí byla odpověď spíše nemá vliv, kterou uvedlo 12 dotázaných (29,3 %). Odpověď má vliv zaškrtnlo 6 respondentek (14,6 %). Pět dotázaných (12,2 %) se domnívalo, že práce ve směnném provozu má velký vliv na plánování kulturních akcí. Nejméně použitou odpovědí byla odpověď nemá vliv, která byla uvedena 4 respondentkami (9,8 %).

Otázka 14e se věnuje nákupům. Převážná většina respondentek (24; 58,5 %) se domnívala, že směnný provoz nemá vliv na plánování nákupů. Z tabulky taktéž vyplývá, že 11 respondentek (26,8 %) uvedlo, že spíše nemá vliv. Občas má vliv uvedlo 5 dotázaných (12,2 %). Velký vliv měl směnný provoz na plánování nákupu u 1 respondentky (2,4 %). Odpověď má vliv neuvadla ani jedna respondentka (0 %).

Otázka 14f se zaměřovala na problematiku úklidu domácnosti. 18 respondentek (43,9 %) se domnívá, že směnný provoz nemá vliv na úklid domácnosti. Následuje odpověď spíše nemá vliv, která byla uvedena v 15 dotaznících (36,6 %). Že směnný provoz spíše má vliv na úklid domácnosti, se domnívá 7 dotázaných (17,1 %). Odpověď má velký vliv uvedla 1 respondentka (2,4 %). Odpověď má vliv uvedena nebyla (0 %).

Poslední část otázky č. 14 se věnovala problematice plánování návštěvy lékaře, kterou popisuje tabulka č. 8. Že je tento úkon spíše nemá vliv, uvedlo 16 žen (39 %). Jako záležitost bez vlivu je návštěva lékaře vnímána 13 respondentkami (31,7 %). Následuje odpověď má občas vliv, kterou uvedlo 8 dotázaných (19,5 %). Odpovědi má vliv a velký vliv uvedly v dotaznících shodně 2 ženy (4,9 %).

Otázka č. 15

Jak konkrétně se snažíte eliminovat případné negativní dopady směnného provozu na Váš rodinný a partnerský život? (Například nižší úvazek, důsledné plánování aktivit apod.)

Tabulka 9 Eliminace dopadu směn

Odpovědi	n_i	f_i (%)
Důsledné plánování aktivit	26	54,17
Komunikace v rodině	3	6,25
Možnost psaní požadavků služeb	2	4,17
Není jak kvůli přesčasům	1	2,08
Nižší úvazek	11	22,92
Relaxace	1	2,08
Společné aktivity	3	6,25
Ve dnech volna uvolňuji děti ze školky	1	2,08
Σ	48	100,00

Otázka č. 9 se věnovala eliminaci dopadu směnného provozu na rodinný a partnerský život. Otázka byla otevřená, tudíž se v tabulce vyskytuje více odpovědí, než byl počet respondentek. Na tuto otázku odpovědělo 37 respondentek.

Z tabulky č. 9 je zřejmé, že respondentky nejčastěji (21) uváděly eliminaci dopadu směn na život pomocí důsledného plánování směn. Jako druhý nejčastější (11) způsob uváděly respondentky snížení úvazku. Celkem ve 3 dotaznících se objevovaly odpovědi „Komunikace v rodině“ a „Společné aktivity“. Dvě respondentky uvedly, že jim pomáhá možnost psaní požadavků služeb. Celkově po 1 odpovědi se v tabulce vyskytují odpovědi „Není jak kvůli přesčasům“, „Relaxace“ a „Ve dnech volna uvolňuji děti ze školky“.

Otázka č. 16

Jaká obecně shledáváte pozitiva a negativa směnného provozu v rodinném životě porodní asistentky?

Tabulka 10 Obecná pozitiva směnného provozu

Odpovědi - Pozitiva	n_i	f_i (%)
Finanční ohodnocení	4	10,81
Snadnější péče o děti	4	10,81
Nižší náklady na dopravu	3	8,11
Více volného času	11	29,73
Možnost návštěvy lékaře bez čerpání dovolené nebo propustky	6	16,22
Náplň práce	4	10,81
Rodina není samozřejmostí	1	2,70
Shledávám jen pozitiva, ale okolí vidí jen negativa	1	2,70
Pružné stanovení pracovní doby	3	8,11
Σ	37	100,00

Tabulka 11 Obecná negativa směnného provozu

Odpovědi - Negativa	n_i	f_i (%)
Důsledné plánování	5	13,51
Komplikované sledování školních aktivit dětí	1	2,70
Málo času na rodinu a přátele	4	8,11
Málo společných aktivit	1	2,70
Narušení chodu domácnosti	2	5,41
Není prostor pro spontánnosti	2	5,41
Rozhozený biorytmus	10	24,32
Noční služby a služby o víkendu	8	5,41
Shánění hlídání	4	10,81
Σ	37	100,00

Otázka č. 16 byla otevřená a bylo možné uvést více odpovědí. Proto se počet odpovědí neshoduje s počtem respondentek. Pro přehlednost byly vytvořeny dvě tabulky. Tabulka č. 10 pro odpovědi, které byly vyhodnoceny jako pozitivní, tabulka č. 11 pro odpovědi, které byly vyhodnoceny jako negativní.

Tabulka č. 10 znázorňuje pozitiva, která respondentky uvedly v souvislosti s prací ve směnném provozu. Na tuto otázku odpovědělo 27 respondentek. 11 respondentek uvedlo jako velké pozitivum „Více volného času“. Jako dobrou výhodu vnímá 6 žen „Možnost návštěvy lékaře bez čerpání dovolené nebo propustky“. V každém z následujících případů 4 respondentky

uvedly, že se jim líbí „*Finanční ohodnocení*“, „*Snadnější péče o děti*“ a „*Náplň práce*“. „*Nižší náklady na dopravu*“ a „*Pružné stanovení pracovní doby*“ jako plus uvedly 3 porodní asistentky. Ojediněle bylo v dotaznících uvedeno jako pozitivum, že „*Rodina není samozřejmostí*“ a že respondentka shledává jen pozitiva, ale okolí vidí jen negativa.

Tabulka č. 11 shrnuje obecná negativa směnného provozu. Na tuto otázku odpovědělo 25 respondentek. Nejčastěji respondentky (10) uváděly rozhozený biorytmus. 8 respondentek uvedlo jako negativum „*Noční služby a služby o víkendu*“. Celkem 5 žen uvedlo, že jim vadí „*Důsledné plánování*“. „*Shánění hlídání*“ a „*Málo času na rodinu a přátele*“ vadilo 4 porodním asistentkám. Dvě respondentky uvedly, že jako negativum vnímají „*Narušení chodu domácnosti*“ a „*Není prostor pro spontánnosti*“. Ojediněle se objevují odpovědi „*Komplikované sledování školních aktivit dětí*“ a „*Málo společných aktivit*“.

7 DISKUSE

Cílem průzkumné části této bakalářské práce bylo zjistit, zda má práce ve směnném provozu vliv na rodinný život porodní asistentky. Pro stanovení průzkumných cílů byly vypracovány 2 průzkumné otázky, na jejichž základě byl sestaven nestandardizovaný dotazník.

Průzkumná otázka č. 1: Jaký vliv má práce ve směnném provozu na partnerský život porodní asistentky?

K průzkumné otázce č. 1 se vztahují otázky z dotazníku č. 5 (*Domníváte se, že práce ve směnném provozu ovlivňuje Váš partnerský život?*), č. 6 (*Pokud jste na předchozí otázku odpověděla ano, vypište prosím, jakým způsobem (pozitivně i negativně) ovlivňuje práce ve směnném provozu Váš partnerský život.*) a č. 7 (*Označte na stupnici 1-5, v jaké míře podle Vás působí směnný provoz problémy v níže uvedených aspektech partnerského života.*)).

Z otázky č. 5 vyplývá, že téměř tři čtvrtiny respondentek (73,2 %) se domnívá, že směnný provoz má vliv na jejich partnerský život. Tato otázka byla rozvedena otevřenou otázkou č. 6, kde porodní asistentky uváděly pozitiva a negativa, která práce na směny partnerskému životu přináší. Velmi často byla uváděna zejména negativa, která směnný provoz partnerskému soužití přináší. Respondentky nejčastěji uváděly nedostačující čas na partnera a komplikované plánování společného času. Následovala vyjádření ohledně společné výchovy dětí, vyhrocených rodinných krizích, problémů v oblasti intimního života nebo nutnost, aby manžel respondentky byl schopný fungovat ve všech směrech.

Bláhová (2013) položila ve svém dotazníku podobnou otázku, která se respondentů ptala na názor, zda li si myslí, že noční směny ovlivňují jejich partnerský život, a pokud ano, tak jak. Pro porovnání, 46 % procent jejích respondentů se domnívalo, že směny v noci partnerský život ovlivňují. Jako negativa uváděli intimní život a málo času s partnerem. Pozitiva její práce neuvádí.

V porovnání s její prací v mém průzkumu porodní asistentky uváděly i pozitiva, která směnný provoz partnerskému životu přináší. Jsou to například vyjádření jako „*Více času na partnera*“ nebo „*Vzácnost partnera*“, která jsou v průzkumu v menšině (z celkové počtu odpovědí tvoří jen asi 15 %). Podobné výsledky uvádí i holandská studie zabývající se kvalitou partnerského života při nestandardní pracovní době, ve které respondenti uváděli, že díky práci v noci nemusí v nejvytíženější dobu stát v zácpách, mají spoustu volného času pro sebe a více času na partnera a děti (Mills a Taht, 2010).

Podrobněji se dopadem směnného provozu na určité aspekty partnerského života dále zabývala otázka č. 7. Zde většina respondentek uvedla, že chod domácnosti zvládají bez problému (35 %) nebo spíše bez problému (32,5 %). Ve druhé části otázky, která se týkala intimního života, byl tento nejčastěji vnímán s občasnými problémy (32,5 %). I tak se ale stále našlo velké množství respondentek (25 %), které i tuto oblast vnímaly jako zcela bezproblémovou. Třetí část otázky č. 7 byla zaměřena na čas na společné aktivity s partnerem. Je nutno uvést, že ačkoliv 26,8 % respondentek v předchozích otázkách uvedlo, že směnný provoz nemá vliv na jejich partnerský život, v otázce č. 7c uvedla bezproblémové trávení společného času pouze jedna jediná respondentka (2,5 %). Nejčastěji byla tato oblast hodnocena jako s občasnými problémy (30 %) nebo dokonce jako velmi problematická (25 %). Tudíž, ačkoliv necelá třetina oslovených porodních asistentek uvedla, že směnný provoz nemá vliv na jejich partnerský život, při konkrétnější otázce uznávala, že určitý vliv, alespoň na čas strávený s partnerem, směnný provoz má. Poslední část otázky č. 7 se věnovala společné péči o děti, která byla nejčastěji uvedena jako s občasnými problémy (38,4 %), což nás opět přivádí ke stejnému výsledku jako v otázce č. 7c, tentokrát s ještě větším rozdílem.

Pro srovnání Hana Maříková (Hašková et al., 2014, s. 169) uvádí, že až 74,4 % bezdětných a 60,2 % respondentů s dětmi aktivních na trhu práce pocítuje dostatek času na svého partnera. Ale nejvíce času na partnera mají podle jejího průzkumu respondenti jejichž děti s nimi už nežijí a to necelých 78 %. Nutno dodat, že její studie se nevěnuje pouze směnným pracovníkům, ale zahrnuje všechny druhy pracovní doby.

Průzkumná otázka č. 2: Jaký vliv má směnný provoz na rodičovské povinnosti porodní asistentky?

Druhá část průzkumné části bakalářské práce se věnovala vztahu porodních asistentek a jejich dětí. Této problematice se věnují otázky č. 9 (*Označte na stupnici 1-5, jak časově zvládáte sladit práci ve směnném provozu s uvedenými každodenními aktivitami s Vašimi dětmi.*), č. 10 (*Kdo zajišťuje péči o Vaše děti v době, kdy jste na noční nebo máte službu o víkendu?*), č. 11 (*Byla jste v minulosti nucena snížit svůj pracovní úvazek, abyste zvládla péči o své děti?*) a č. 12 (*Pokud jste na předchozí otázku odpověděla ano, napište, prosím, jaké výhody či nevýhody Vám tato úprava úvazku přinesla.*).

Odpovědi na otázku č. 9 naznačují, že směnný provoz na rodičovské aktivity s dětmi spíše nemá vliv. Téměř ve všech zkoumaných oblastech (doprovod do školy/školky, doprovod k lékaři, psaní domácích úkolů a doprovod na kroužky) bylo nejvíce odpovědí „*bez problému*“. Dá se říct, že nejhůře dopadla oblast trávení společného času, která byla nejčastěji hodnocena s občasnými problémy (37,5 %), ale i tuto oblast vidí téměř třetina respondentek bez problému. To se dá například vysvětlit závěry ze studie Susan Ann Vitaleové (2015, s. 74-75), která uvádí, že respondenti se vzdávají spánku, aby po noční službě odvedli dítě do školy/školky a věnují mu svůj volný čas i přes veškerou únavu.

Proč data z otázky č. 9 uvádějí převážně bezproblémovou interakci mezi směnným provozem a rodinným životem nám částečně ukazují výsledky z otázky č. 11, jež uvádí, že téměř polovina (43,7 %) porodních asistentek v minulosti snížila svůj pracovní úvazek, aby se mohla více věnovat svým dětem a rodině. Je nutné podotknout, že určité procento respondentek uvedlo, že úvazek nesnížily, ale na určitou formu částečného úvazku pracují již od začátku pracovního poměru, a tudíž úvazek nebyly nuceny v minulosti snížit.

Otázka č. 11 byla rozvedena otázkou č. 12, kde respondentky vypisovaly pozitiva a negativa, které jim změny úvazku přinesly. Jako pozitivum respondentky nejčastěji uváděly samozřejmě více času na děti, ale občas i více času na sebe, koníčky a domácnost. Jako jedno velké negativum bylo uvedeno méně financí, jednou dokonce i s tím, že množství služeb zůstalo zachováno. Výsledky jsou také ovlivněny tím, zda se má o děti kdo postarat. Touto problematikou se zabývala otázka č. 10.

Otázka č. 10 ukazuje, že nejčastěji se v době práce o děti stará manžel/partner (47,2 %) nebo pak prarodiče (32,1 %). Pro porovnání se dají použít data z práce Pavlína Vojtěchové (2013) zabývající se vlivem směnného provozu na rodinný život všeobecné sestry, kdy se o děti

nejčastěji starají prarodiče (39 %) a až pak partner (34 %). I když je zde pořadí opačné, výsledky se příliš neliší.

V rámci dotazníku byla šetřena i problematika sloužení určitých druhů směn, kterým se věnuje otázka č. 13. Podle očekávání se nejhůře hodnocenými směnami staly služby o vánočních svátcích (hodnoceny jako problematické - 29,3 % a velmi problematické - 24,4 %). Tento výsledek se dal předpokládat vzhledem k tomu, že v naší zemi se jedná o tradiční svátek, který chce většina lidí strávit v kruhu rodinném. Přesto se našly respondentky, které ani v tyto dny nemají problém sloužit (7,3 %). O něco menší problém působí služby o prázdninách, kde respondentky nejčastěji uváděly sloužení služeb spíše bez problému (24,4 %) a s občasnými problémy (24,4 %). Následují služby o víkendu, které byly v 39 % hodnoceny jako spíše bez problému, ale zároveň 36,6 % jako s občasnými problémy. Noční služby nebyly zdaleka tak problémové, jak by se dalo očekávat, nejčastěji byly hodnoceny jako spíše bezproblémové (34,2 %) a bezproblémové (31,7 %). Státní svátky by se daly označit jako nejméně problematické ke sloužení. Zde se ke kategorii bez problému (34,2 %) a spíše bez problému (39 %) přiklání až 73,2 % respondentek, což je zajímavý výsledek vzhledem k porovnání s klasickými denními službami, kde se ke kategorii bez problému (43,9 %) a spíše bez problému (26,4 %) přiklání jen 70,8 % dotázaných. Tai et al (2014) ve své studii uvádí, že denní služby vyhovují hlavně vdaným sestřám, ale svobodným moc ne. V porovnání s mojí prací, kde je 76 % respondentek vdaných a 17 % v trvalém partnerském vztahu je možno prohlásit, že porodní asistentky vyloženě neupřednostňují jen denní služby.

V otázce č. 14 byla řešena míra vlivu směnného provozu na plánování určitých aktivit. Jak se dalo čekat, směnný provoz má nejčastěji velký vliv na plánování dovolené, a to až u 36,6 % respondentek. Vezmeme-li v potaz výlety, nejčastěji odpovídaly respondentky spíše nemá vliv (29,3 %) a má občas vliv (29,3 %). Že má směnný provoz občas vliv na plánování narozeninových oslav, si myslí 34,2 % dotázaných. Stejně je tomu tak i u kulturních akcí. Směnný provoz nejčastěji vůbec neovlivňuje nákupy (58,5 %) a úklid domácnosti (43,9 %). Pro srovnání lze uvést výsledky studie Hany Maříkové et al. (2012), které respondenti nejčastěji argumentovali tím, že domácí práce jsou spojené s tou osobou, která se zrovna stará o děti. Ale i ta našla své nedostatky ve formě odkládání prací na dobu, kdy se pracující žena vrátí domů z práce. Co se návštěvy lékaře týče, porodní asistentky se domnívají, že směnný provoz spíše nemá vliv na jejich plánování. Odpověď na tuto skutečnost můžeme nalézt níže v otázce č. 16, ze které vyplývá, že respondentky vidí jako pozitivum možnost plánování návštěvy lékaře podle aktuálního rozpisu směn a naopak.

Otázkou č. 15 jsem se snažila zjistit, jak porodní asistentky eliminují dopad směnného provozu na rodinný a partnerský život. Nejčastěji respondentky uváděly důsledné plánování aktivit, a i když je to zároveň často uváděné negativum v průběhu celého šetření, je evidentní, že plánování je něco, bez čeho se ve směnném provozu prostě nelze obejít. Vojtěchová (2013) ve své bakalářské práci věnující se vlivu směnného provozu na rodinný život zdravotních sester uvádí, že až 62 % respondentů vnímá svůj rozpis směn jako omezující vzhledem ke společnému rodinnému plánování.

Dále je uváděno i snížení úvazku (blíže se tímto problémem zabývá výše otázka č. 11). Zajímavým, ale málo zmiňovaným řešením, bylo kladení důrazu na komunikaci v rodině, která je určitě nesmírně důležitá, neboť podle Carusa (2014) je třeba seznámit svoji rodinu se svým pracovním cyklem a tím zabránit případným konfliktům mezi prací a rodinou.

Otázka č. 16 se věnovala obecným pozitivům a negativům směnného provozu. Bylo zjištěno stejné množství pozitivních i negativních odpovědí. Ačkoliv porodní asistentky v předchozích částech dotazníku uvádí méně času na partnera a případně na děti, jako nejčastější pozitivum bylo ve 29,7 % uváděno více volného času. Porodní asistentky si také chválí možnost návštěvy lékaře bez propustky, náplň práce a finanční ohodnocení. Zajímavé je, že mezi pozitivy je uvedena i snadnější péče o děti (10,8 %), která je zmíněna i v negativěch ve formě špatného shánění hlídání (10,8 %) nebo obtížného sledování školních aktivit dětí (2,7 %). Jako nejčastější negativum se uvádí narušení biorytmu (24,3 %) a s tím úzce související sloužení nepravidelných služeb.

Při porovnání mého průzkumu s průzkumem Leberové (2016), i její výsledky byly rozporuplné. V jejím kvalitativní průzkumu respondenti uváděli jako velké pozitivum volno přes den mezi nočními směnami, kdy se mohou věnovat rodině, ale zároveň je celý den provázen pocitem únavy a vyčlenění z běžného denního rytmu ostatních členů rodiny.

8 ZÁVĚR

Bakalářská práce s názvem „Vliv směnného provozu na rodinný život porodní asistentky“ se věnovala zjištění vlivu směnného provozu na určité aspekty osobního života porodní asistentky. Bakalářská práce byla rozdělena do dvou částí, teoretické a průzkumné.

Teoretická část práce byla zaměřena na vymezení základních informací týkajících se práce porodní asistentky, práce ve směnném provozu a jejich důsledcích na život. Dále teoretická část práce popisovala rodinu a její roli v životě zaměstnance.

Průzkumná část se věnovala vlivu směnného provozu na určité aspekty rodinného a osobního života porodní asistentky. Pro tuto část práce byl vytvořen nestandardizovaný dotazník. Z průzkumné části je zřejmé, že porodní asistentky vnímají směnný provoz různým způsobem. Některým vyhovuje a vnímají jen pozitiva, pro některé je směnný provoz zcela nevyhovující. Ve výsledcích je rozpoznatelné, že porodní asistentky hodnotí negativně spíše vliv na partnerský život, v oblasti péči o děti zase tolik problémů nevidí. Tento fakt může být dán tím, že o děti se vždycky někdo (manžel/partner/prarodiče) postará, ale role partnera je v partnerském životě nezastupitelná.

Výsledky práce mohly být ovlivněny mnoha faktory. Jedním z nich je, že velké množství porodních asistentek již v současné době pracuje v nějaké formě zkráceného úvazku, tudíž na rodinu a partnera mají více času, a proto směnný provoz nevnímají tak negativně.

Bakalářská práce by měla sloužit jako základní přehled o této problematice. Mohla by vnést širší veřejnosti do povědomí fakt, že práce porodní asistentky ve směnném provozu není jednoduchá a ovlivňuje nejen porodní asistentku samotnou, ale i celou její rodinu.

9 POUŽITÁ LITERATURA

BLATNÝ, Marek et al. *Psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Karolinum, 2016, 292 s. ISBN 978-80-246-3462-3.

CARUSO, Claire C. Negative Impacts of Shiftwork and Long Work Hours. *Rehabilitation Nursing* [online]. Cincinnati: Association of Rehabilitation Nurses, 2014, **39**, 16-25 [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/rnj.107>

ČESKO. Vyhláška č. 55 ze dne 1. března 2011 o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, část druhá. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-55>.

ČESKO. Zákon č. 262 ze dne 26. dubna 2006 zákoník práce. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2016, část čtvrtá. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>.

ČESKO. Zákon č. 96 ze dne 4. února 2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, část první. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-96>.

Český statistický úřad. V práci na směny patříme k evropské špičce. *Český statistický úřad*. [online]. ©2014 [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/czso/52002d31f9>.

Český statistický úřad. Sladování pracovního a rodinného života v České republice. *Český statistický úřad* [online]. ©2011 [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/czso/sladovani_pracovniho_a_rodinneho_zivota_v_cr20110602.

Český statistický úřad. Ženy v České republice. *Český statistický úřad* [online]. ©2019 [cit. 2020-03-30]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/czso/zeny-v-ceske-republice>.

ČKPA. Pracovní uplatnění. *Česká komora porodních asistentek, z.s.* [online]. ©2013-2020 [cit. 2020-04-11]. Dostupné z: <http://www.ckpa.cz/porodni-asistentky/pracovni-uplatneni.html>.

BLÁHOVÁ, Monika. *Vliv noční práce na kvalitu života*. České Budějovice, 2013. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce Ing. Radmila Řepová.

FÁRKOVÁ, Eva, Denisa JANEČNOVÁ a Jana KOPŘIVOVÁ. Metabolická onemocnění a jejich souvislost s cirkadiánními rytmy člověka. *Diabetologie - Metabolismus - Endokrinologie - Výživa* [online]. 2016, **19**(3), s.119-124 [cit. 2020-02-03]. ISSN 1211-9326. Dostupné z: http://www.tigis.cz/images/stories/DMEV/2016/03/clanek_Farkova.pdf.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011, 256 s. ISBN 978-80-247-2798-1.

HAMPLOVÁ, Dana. *Rodina a zdraví – jejich vzájemné souvislosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2011, 147 s. ISBN 978-80-7419-169-5.

HAŠKOVÁ, Hana. *Vlastní cestou?: životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, 2014, 398 s. ISBN 978-80-7419-178-7.

HUBINKOVÁ, Zuzana. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3., aktualiz. dopl. a přep. vyd. Praha: Grada, 2008, 280 s. ISBN 978-80-247-1593-3.

HRUBÁ, Drahoslava. Cirkadiánní disruptory a jejich význam v primární prevenci. *Hygiena* [online]. 2014, **59**(1), 32-36 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/15647575-Cirkadianni-disruptory-a-jejich-vyznam-v-primarni-prevenci.html>.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2016, 256 s. ISBN 978-80-247-5326-3.

ISKRA-GOLEC, Irena, Janet BARNES-FARRELL a Philip BOHLE, eds. *Social and family issues in shift work and non standard working hours*. Springer, 2016, 202 s. ISBN 978-3-319-42284-8.

JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada, 2012, 264 s. ISBN 978-80-247-3679-2.

JENSEN, Hanne Irene, Jette West LARSEN a Tina DAMGAARD THOMSEN. The impact of shift work on intensive care nurses' lives outside work: A cross-sectional study. *Journal of Clinical Nursing* [online]. 2017, **27**(3-4), 703–709 [cit. 2020-03-24]. Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/jocn.14197>.

KONTUREK, P. C., T. BRZOZOWSKI a S. J. KONTUREK. Gut clock: implication of circadian rhythms in the gastrointestinal tract. *Journal of Physiology and Pharmacology: An Official Journal of the Polish Physiological Society* [online]. 2011, **62**(2), 139–150 [cit. 2020-2-15]. ISSN 1899-1505. Dostupné z: <http://pdfs.semanticscholar.org/8d6b/840e353927e734d99cf548e9bd36eebdcfba.pdf>.

KOŽENÁ, Ludmila, Vladimíra LIPŠOVÁ a Kateřina JANOŠOVÁ. Psychosociální rizika při práci, IX. Sladění práce a soukromí. *Bezpečnost a hygiena práce* [online]. 2016, **66**(1), 14, 19-20 [cit. 2020-2-3]. ISSN 0006-0453. Dostupné z: <http://www.praceamzda.cz/clanky/psychosocialni-rizika-pri-praci-11-cast>.

KYSELOVÁ, Lucie. Psychosociální rizika. *Bezpečnost a hygiena práce* [online]. 2019, **69**(3), 14-21 [cit. 2020-2-3]. ISSN 0006-0453. Dostupné z: <http://www.praceamzda.cz/clanky/psychosocialni-rizika>.

LEBER, Iva. *Vliv nočních směn na kvalitu života perioperačních sester*. Praha, 2016. Bakalářská práce, Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce: PhDr. Iva Poláčková Šolcová, PhD.

MAREK, Josef. *Farmakoterapie vnitřních nemocí*. 4., zcela přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010, 277 s. ISBN 978-80-247-2639-7.

MAŘÍKOVÁ, Hana, Alena KŘÍŽKOVÁ a Marta VOHLÍDALOVÁ. *Živitelé a živitelky: reflexe (a) praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 303 s. ISBN 978-80-7419-100-8.

MZČR. Kdo je porodní asistentka a jak se stát porodní asistentkou. *Ministerstvo zdravotnictví České republiky* [online]. Praha: MZČR, ©2010 [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/odbornik/dokumenty/kdo-je-porodni-asistentka-a-jak-se-stat-porodni-asistentkou-_9078_3076_3.html

NOVOTNÁ, Kateřina a Iva KYSELÁ. *Moje děti, tvoje děti, naše šťastná rodina*. Praha: Grada, 2019, 200 s. ISBN 978-80-247-2891-9.

PEŠEK, Roman a Ján PRAŠKO. *Syndrom vyhoření: jak se prací a pomáháním druhým nezničit: pohledem kognitivně behaviorální terapie*. Praha: Pasparta, 2016, 180 s. ISBN 978-80-88163-00-8.

- PLHÁKOVÁ, Alena. *Spánek a snění: vědecké poznatky a jejich psychoterapeutické využití*. Praha: Portál, 2013, 264 s. ISBN 978-80-262-0365-0.
- PRETL, Martin. Poruchy cirkadiánního rytmu. *Practicus* [online]. 2014, **13**(6), 25-28 [cit. 2020-1-15]. ISSN 1213-8711. Dostupné z: <http://www.practicus.eu/data/Practicus/2014/practicus2014-06.pdf>.
- RÁCZ, Beáta, Luboslav STÁRKA Luboslav, Marie KUNEŠOVÁ a Michaela DUŠKOVÁ. Cirkadiánní rytmy vybraných hormonů. *Diabetologie, metabolismus, endokrinologie, výživa* [online]. 2018, **21**(4), 196-201 [cit. 2020-1-15]. ISSN 1211-9326. Dostupné z: <http://www.tigis.cz/component/k2/item/1224-dmev-4-2018>.
- SLEZÁKOVÁ, Lenka a kolektiv. *Ošetrovatelství v gynekologii a porodnictví, 2., přeprac. a dopl. vyd.* Praha: Grada, 2017, 280 s. ISBN 978-80-271-0214-3.
- ŠÁMALOVÁ, Kateřina a Igor TOMEŠ. *Sociální souvislosti aktivního stáří*. Praha: Karolinum, 2017, 256 s. ISBN 978-80-246-3612-2.
- ŠTROMEROVÁ, Zuzana. *Porodní asistentkou krok za krokem: praktický rádce pro porodní asistentky (a zvědavé rodiče)*. Praha: Argo, 2010, s. 313. ISBN 978-80-257-0324-3.
- ŠUBRT, Jiří. *Soudobá sociologie*. Praha: Karolinum, 2014, 392 s. ISBN 978-80-246-2558-4.
- TAI, S. Y., LIN P. C., CHEN Y. M., HUNG H. C., PAN C. H., LEE C. Y., HUANG C.T. a WU M. T. Effects of marital status and shift work on family function among registered nurses. *Industrial health* [online]. 2014, **52**(4), 296-303 [cit. 2020-03-15]. ISSN 1880-8026 (elektronická verze). Dostupné z: <http://doi.org/10.2486/indhealth.2014-0009>.
- THOMPSON, Elizabeth. *Understanding how night work influences the everyday family lives of nurses, their husbands and children*. University of Surrey, Department of sociology. Guildford, 2009. PhD. Thesis. Dostupné z: <http://epubs.surrey.ac.uk/804930/1/Thompson2009.pdf>.
- TUČEK, Milan a Alena SLÁMOVÁ. *Hygiena a epidemiologie pro bakaláře*. Praha: Karolinum, 2012, 214 s. ISBN 978-80-246-2136-4.
- VITALE, Susan Ann, Jessica VARRONE-GANESH a Melisa VU. Nurses working the night shift: Impact on home, family and social life. *Journal of Nursing Education and Practice* [online]. 2015, **5**(10), 70-78 [cit. 2020-03-24]. ISSN 1925-4040. Dostupné z: <http://www.sciedupress.com/journal/index.php/jnep/article/view/7294/4497>.

VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Sestry v nouzi: syndrom vyhoření, mobbing, bossing*. Praha: Grada, 2011, 192 s. ISBN 978-80-247-3174-2.

VEVERKOVÁ, Eva, Eva KOZÁKOVÁ a Lucie DOLEJŠÍ. *Ošetrovatelské postupy pro zdravotnické záchranáře I*. Praha: Grada Publishing, 2019, 192 s. ISBN 978-80-247-2747-9.

VÉVODA, Jiří, Šárka VÉVODOVÁ a Marie NAKLÁDALOVÁ. Psychosociální rizika ve zdravotnictví. *Časopis lékařů českých* [online]. 2018, **157**(8), 411-418. ISSN 1805-4420 [cit. 2020-2-4]. Dostupné z: http://www.researchgate.net/publication/331274447_Psychosocialni_rizika_ve_zdravotnictvi.

VOJTĚCHOVÁ, Pavlína. *Vliv směnného provozu všeobecné sestry na rodinný život*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Lékařská fakulta. Vedoucí práce Mgr. Hana Pinkavová.

WILLERTON, Julia. *Psychologie mezilidských vztahů*. Praha: Grada, 2012, 155 s. ISBN 978-80-247-3924-3.

ZACHAROVÁ, Eva a Jitka ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Praha: Grada, 2011, 290 s. ISBN 978-80-247-4062-1.

10 PŘÍLOHY

Příloha A- <i>Dotazník</i>	63
----------------------------------	----

Příloha A- Dotazník

Vážené porodní asistentky,

jmenuji se Veronika Hájková, jsem studentkou 3. ročníku oboru Porodní asistence Fakulty zdravotnických studií Univerzity Pardubice a ráda bych vás požádala o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, který poslouží ke zpracování mé bakalářské práce.

Cílem dotazníku je zjistit vliv práce ve směnném provozu na rodinný život porodní asistentky. Vyplnění dotazníku je zcela dobrovolné a anonymní.

Předem moc děkuji za váš čas.

- 1) **Kolik je Vám let?**
- 2) **Jak dlouho vykonáváte práci ve směnném provozu jako porodní asistentka?**
- 3) **Jaká je velikost Vašeho pracovního úvazku?**
- 4) **Jaký je Váš současný rodinný stav?**
 - a) bez partnera
 - b) vdaná
 - c) v trvalém partnerském vztahu
 - d) rozvedená
 - e) jiné
- 5) **Domníváte se, že práce ve směnném provozu ovlivňuje Váš partnerský život?**
 - c) ano
 - d) ne
- 6) **Pokud jste na předchozí otázku odpověděla ano, vypište prosím, jakým způsobem (pozitivně i negativně) ovlivňuje práce ve směnném provozu Váš partnerský život.**

.....

.....
- 7) **Označte na stupnici 1-5, v jaké míře podle Vás působí směnný provoz problémy v níže uvedených aspektech partnerského života. (1- bez problému, 5- velmi problematické)**
 - e) zajištění chodu domácnosti (nákup, úklid, vaření) 1 – 2 – 3 – 4 – 5
 - f) intimní život 1 – 2 – 3 – 4 – 5
 - g) čas na společné aktivity 1 – 2 – 3 – 4 – 5
 - h) péče o děti 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- 8) **Máte děti? Pokud ano, kolik je Vašim dětem let?**
 - a) nemám děti (přejděte na otázku č. 13)
 - b) ano, mám jedno dítě – věk: ___ let
 - c) ano, mám dvě děti – věk: ___ let, věk: ___ let
 - d) ano, mám tři a více dětí – věk: ___ let, věk: ___ let, věk: ___ let

9) Označte na stupnici 1-5, jak časově zvládáte sladit práci ve směnném provozu s uvedenými každodenními aktivitami s Vašimi dětmi. (1- bez problému, 5- velmi problematické)

- f) doprovod dítěte do školy/školky 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- g) doprovod dítěte k lékaři 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- h) psaní domácích úkolů 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- i) doprovod na kroužky 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- j) společně strávený čas (hry, dětské hřiště) 1 – 2 – 3 – 4 – 5

10) Kdo zajišťuje péči o Vaše děti v době, kdy jste na noční nebo máte službu o víkendu?

- g) partner/manžel
- h) prarodiče
- i) mé děti jsou už dost velké a postarají se o sebe samy
- j) přátelé
- k) chůva
- l) jiné, vypište prosím:

11) Byla jste v minulosti nucena snížit svůj pracovní úvazek, abyste zvládla péči o své děti?

- c) ano
- d) ne

12) Pokud jste na předchozí otázku odpověděla ano, napište, prosím, jaké výhody či nevýhody Vám tato úprava úvazku přinesla.

.....

13) Označte na stupnici 1-5, do jaké míry jsou níže uvedené služby pro Vás problematické sloužit. (1- bez problému, 5- velmi problematické)

- g) služby o vánocích 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- h) služby o prázdninách 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- i) státní svátky 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- j) noční služby 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- k) služby o víkendu 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- l) denní služby 1 – 2 – 3 – 4 – 5

14) Označte na stupnici 1-5, jakou míru vlivu má Vaše práce ve směnném provozu na plánování níže uvedených aktivit. (1- nemá vliv, 5- velký vliv)

- h) plánování dovolené 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- i) výlety (jednodenní) 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- j) narozeninové oslavy 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- k) kulturní akce (kino, divadlo, ples) 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- l) nákupy 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- m) úklid domácnosti 1 – 2 – 3 – 4 – 5
- n) návštěvy lékaře 1 – 2 – 3 – 4 – 5

15) Jak konkrétně se snažíte eliminovat případné negativní dopady směnného provozu na Váš rodinný a partnerský život? (Například nižší úvazek, důsledné plánování aktivit apod.)

.....

16) Jaká obecně sledáváte pozitiva a negativa směnného provozu v rodinném životě porodní asistentky?

.....